

Natuurrichtplan L11a – Hoge Kempen

Achtergronddocument

Agenschap voor
Natuur en Bos

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1		
2	Afbakening en geografische situering	1
2.1	Afbakening	1
2.2	Fysisch-geografische situering van het natuurrichtplangebied	1
3	Juridisch kader.....	1
3.1	Natuur	1
3.1.1	Europese Speciale beschermingszones	1
3.1.2	Vlaanderen	1
3.2	Ruimtelijke Bestemmingsplannen	1
3.2.1	Gewestplan	1
3.2.2	Ruimtelijke uitvoeringsplannen, APA's en BPA's	1
3.3	Wetgeving inzake landbouw.....	1
3.3.1	Wetgeving inzake bemesting	1
3.3.2	Beheerovereenkomsten en subsidies.....	1
3.3.3	Ruilverkaveling	1
3.3.4	Landinrichting	1
3.4	Wetgeving inzake waterbeheer.....	1
3.4.1	Bevoegdheden waterlopen	1
3.4.2	Polders en wateringen	1
3.4.3	Beschermingszones drinkwaterwinning	1
3.4.4	Waterkwaliteitsdoelstellingen	1
3.4.5	Decreet integraal waterbeleid.....	1
3.5	Wetgeving inzake bos	1
3.5.1	Bosbeheerplannen	1
3.5.2	Criteria Duurzaam bosbeheer	1
3.5.3	Verbod op ontbossing	1
3.5.4	Subsidiëring	1
3.6	Wetgeving inzake cultureel, landschappelijk en archeologisch erfgoed.....	1
3.6.1	Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten	1
3.6.2	Beschermde landschappen, landschapbeheerplannen	1
3.6.3	Beschermde archeologische monumenten en zones	1
3.6.4	Erfgoedlandschappen	1
3.7	Wetgeving inzake jacht	1
3.7.1	Jachtrecht en jachtrechthouder.....	1
3.7.2	Wildbeheereenheden	1
3.7.3	Jachtopeningsbesluit	1
4	BELEIDSMATIGE SITUERING	1
4.1	Ruimtelijke structuurplannen	1
4.1.1	Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen	1
4.1.2	Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan Limburg.....	1
4.1.3	Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Dilsen-Stokkem	1
4.1.4	Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Maasmechelen	1
4.1.5	Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Lanaken	1
4.1.6	Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Maaseik	1
4.1.7	Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan As	1
4.1.8	Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Genk	1
4.1.9	Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Zutendaal.....	1
4.2	Milieubeleidsplan	1
4.3	Provinciaal milieubeleidsplan.....	1
4.4	Provinciaal natuurontwikkelingsplan.....	1
4.5	Gemeentelijk natuurontwikkelingsplan	1
4.6	Samenwerkingsovereenkomst.....	1
5	Abiotiek	1
5.1	Geomorfologie en reliëf	1
5.2	Geologie.....	1
5.3	Pedologie	1
5.3.1	Bodem	1
5.4	Hydrologie.....	1
5.4.1	Hydrografie en menselijke regulering	1

5.4.2	Grondwater.....	1
5.4.3	Oppervlaktewater	1
6	Biotiek	1
6.1	De biologische waarderingskaart	1
6.2	Flora	1
6.2.1	Fauna.....	1
7	LANDSCHAP	1
7.1	Cultuur historisch landschap	1
8	Sectoraal beleid en trends	1
8.1	Sector LANDBOUW	1
8.2	Sector ONTGINNING DELFSTOFFEN	1
8.3	Sector MOBILITEIT EN INFRASTRUCTUUR	1
8.4	Sector BOSBOUW	1
8.5	Sector JACHT	1
8.6	Sector VISSERIJ	1
8.7	Sector RECREATIE en TOERISME	1
9	Bibliografie.....	1
10	Bijlagen	1

Lijst met gebruikte afkortingen

BBI: Belgisch Biotische Index
BVR: Besluit Vlaamse Regering
BWK: Biologisch waarderingskaart
GEN: Grote Eenheid Natuur
GENO: Grote Eenheid Natuur in Ontwikkeling
GNOP: Gemeentelijk Natuurontwikkelingsplan
GRS: Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan
IBW: Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer
IN: Instituut voor Natuurbehoud
IVON: Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk
LIKONA: Limburgse Koepel voor Natuurstudie
MAP: Mestactieplan
MB: Ministerieel Besluit
ND: Natuurdecreet
NPHK: Nationaal Park Hoge Kempen
PRS: Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan
RUP: Ruimtelijk Uitvoeringsplan
SBZ: Speciale beschermingszone
TAW: Tweede Algemene Waterpassing
VEN: Vlaams Ecologisch Netwerk
VLM: Vlaamse Landmaatschappij
VMM: Vlaamse Milieumaatschappij
VMW: Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening

Lijst met tabellen

- Tabel 1: Geldende wetgeving ter bescherming van natuur in Vlaanderen.
- Tabel 2: Overzicht van de habitats en soorten waarvoor het gebied vastgesteld is als Habitatrichtlijngebied.
- Tabel 3: Mogelijke maatregelen
- Tabel 4: Draagwijdte maatregelen natuurrichtplan
- Tabel 5: MAP-klassen
- Tabel 6: Categorie, beheerder en naam van de waterlopen volledig of deels gelegen binnen het natuurrichtplangebiedNRPL11a.
- Tabel 7. Geschatte oppervlakten van Europese habitats in het natuurrichtplangebied, gebaseerd op gegevens van de BWK.
- Tabel 8. Aantal Rode Lijstsoorten van hogere planten volgens de ecologische groepen van Stieperaere en Fransen.
- Tabel 9. Overzicht van Bijlage I-broedvogels, habitat, bedreigingen en evolutie
- Tabel 10. Overzicht van broedvogels van de Vlaamse Rode lijst, habitat, bedreigingen en evolutie

Lijst met kaarten

- Kaart A.1.1: Gebieden waar het natuurrichtplan van toepassing is.
- Kaart A.2.1.1: Internationaal beschermde gebieden: Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijngebied
- Kaart A.2.2: Vlaams Ecologisch Netwerk
- Kaart A.2.3: Reservaten
- Kaart A.2.4: Recht van voorkoop 'natuur'
- Kaart A.2.5.1: Gewestplan
- Kaart A.2.7.1: Categorieën waterlopen
- Kaart A.2.7.3: Beschermingszones drinkwaterwinningen
- Kaart A.2.8: Landschapsbescherming
- Kaart A.2.9: Mapgebieden Mestdecreet
- Kaart A.2.10: Regionale landschappen, Wildbeheerseenheden, Bosgroepen
- Kaart A.3.1: Overstromingsgebieden
- Kaart A.4.6.2: Gronden in beheer bij de Vlaams Overheid: Agentschap voor Natuur en Bos
- Kaart A.4.6.6: Boskartering (openbaar en privé bos), Vlaams Natuurreservaat
- Kaart A.4.6.8: Bodemgebruiksk kaart
- Kaart A.4.6.9.1: Kwetsbaarheidskaart voor milieuverstoring: Verdroging
- Kaart A.4.6.9.2: Kwetsbaarheidskaart voor milieuverstoring: Verzuuring
- Kaart A.4.6.9.3: Kwetsbaarheidskaart voor milieuverstoring: Eutrofiëring
- Kaart A.4.6.9.4: Kwetsbaarheidskaart voor milieuverstoring: Ecotoopverlies

Inleiding

Het beleid van het Vlaams Gewest inzake natuurbehoud geeft invulling aan internationale verdragen en overeenkomsten en is gericht op de bescherming, het beheer en het herstel van de natuur en het natuurlijk milieu en op het scheppen van een zo breed mogelijk maatschappelijk draagvlak voor natuur. Inheemse ecosystemen, soorten en hun habitat dienen zo veel mogelijk beschermd, ontwikkeld, hersteld en/of beheerd te worden (decreet natuurbehoud , Art 6).

Een natuurrichtplan bevat in het bijzonder (decreet natuurbehoud, Art. 48 §2):
een gebiedsvisie die het streefbeeld weergeeft voor de natuur en het natuurlijk milieu;
een beschrijving van de stimulerende en bindende maatregelen inzake natuurbehoud die nodig zijn om de gebiedsvisie te realiseren;
een opsomming van de instrumenten die beschikbaar zijn om de gebiedsvisie te verwezenlijken.

Natuurrichtplannen als centraal instrument van het gebiedsgericht natuurbeleid worden op maat van een gebied gemaakt en hebben als doelstelling:
invulling van het ecologisch netwerk;
nemen van aanvullende maatregelen voor bedreigde en kwetsbare soorten;
verhoging van het maatschappelijk draagvlak en samenwerking met de bevolking;
verhoging van de samenwerking met de lokale besturen;
behoud en de ontwikkeling van landschappen;
uitvoering van de internationale verplichtingen inzake natuurbehoud.

In een natuurrichtplan gaat bijzondere aandacht naar de natuurgerichte afstemming van het grondgebruik. Overleg en samenwerking met de betrokken administraties, de lokale besturen, eigenaars, gebruikers en alle belanghebbenden is een absolute voorwaarde om tot een optimaal natuurrichtplan te komen.

Juridisch kader

Het juridisch kader voor de natuurrichtplannen (NRP) werd gecreëerd in het decreet natuurbehoud, Art 48 § 1. Daarin staat beschreven dat een natuurrichtplan wordt opgemaakt voor:
elk gebied dat behoort tot het VEN of het IVON;
de groengebieden, parkgebieden, buffergebieden, bosgebieden of de met één van deze gebieden vergelijkbare bestemmingsgebieden aangewezen op de plannen van aanleg of op de ruimtelijke uitvoeringsplannen van kracht in de ruimtelijke ordening;
de gebieden afgebakend volgens of in uitvoering van internationale overeenkomsten of verdragen betreffende het natuurbehoud of van akten betreffende het natuurbehoud, met inbegrip van Europese richtlijnen vastgesteld op grond van internationale verdragen.

De natuurrichtplannen zijn een centraal instrument van het gebiedsgericht natuurbeleid en zorgen voor maatregelen op maat. Binnen het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) heeft het Vlaams Gewest zich geëngageerd tot het nemen van de nodige maatregelen om de natuur en het natuurlijk milieu te behouden, te herstellen en te ontwikkelen (decreet natuurbehoud, art. 25 §1).

Het Vlaams Gewest is eveneens verplicht in de Speciale Beschermingszones zorg te dragen voor een duurzame staat van instandhouding van de prioritaire Europese habitat en de habitat van prioritaire Europese soorten. Dit betekent dat, ongeacht de bestemming van het betrokken gebied, de nodige instandhoudingsmaatregelen moeten genomen worden die steeds dienen te beantwoorden aan de ecologische vereisten van de typen habitat vermeld in bijlage I van het decreet natuurbehoud en de soorten vermeld in de bijlagen II, III en IV van het decreet natuurbehoud. Tevens dienen alle nodige maatregelen genomen te worden om:
elke achteruitgang van de natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu van de habitat van bijlage I van het decreet natuurbehoud en van de habitat van de soorten vermeld in de bijlagen II, III en IV van het decreet natuurbehoud in een speciale beschermingszone te vermijden;
elke betekenisvolle verstoring van een soort vermeld in de bijlagen II, III of IV van het decreet natuurbehoud in een speciale beschermingszone te vermijden (decreet natuurbehoud, art. 36ter § 1).

De beheer- en beschermingsmaatregelen die natuurrichtplannen kunnen opnemen om het gebiedsgericht natuurbeleid te implementeren, werden vastgelegd in het besluit van de Vlaamse Regering ter uitvoering van het gebiedsgericht natuurbeleid van 21 november 2003.

Het officiële startsein om over te gaan tot de opmaak van het natuurrichtplan Hoge Kempen werd gegeven op 12 mei 2004. Op die datum ondertekende de Vlaamse minister bevoegd voor Leefmilieu het 'Ministerieel besluit tot het opstarten van de procedure voor de opmaak van een natuurrichtplan voor het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), de Speciale Beschermingszones (SBZ) en de groene bestemmingsgebieden voor de "Hoge Kempen". Het Ministerieel besluit werd in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd op 24 juni 2004.

Achtergronddocument

Het natuurrichtplan is een officieel document dat het beleidskader weergeeft voor de belangrijkste gebieden met een natuurfunctie in Vlaanderen.

Het natuurrichtplan komt tot stand na een intens overlegproces met alle betrokken overheden en doelgroepen (eigenaars, gebruikers,...) en wordt door de minister bevoegd voor leefmilieu goedgekeurd na een openbaar onderzoek.

Het natuurrichtplan zal bestaan uit een gebiedsvisie enerzijds en een maatregelenluik anderzijds.

De gebiedsvisie geeft het streefbeeld voor de natuur in het betrokken plangebied weer. Deze gebiedsvisie is het afwegingskader voor de verschillende overheden bij het verlenen van toestemmingen, vergunningen, subsidies, het goedkeuren van beheerplannen, het uitvoeren van projecten, enz. Waar nodig –en mits consensus van de doelgroepen in de stuurgroep die de opmaak van het natuurrichtplan begeleidt- kan deze gebiedsvisie aangevuld worden met maatregelen.

Deze maatregelen kunnen ontheffingen zijn van bestaande verbodsbepalingen of stimulerende maatregelen zoals vrijwillige beheerovereenkomsten. Eventueel kunnen, mits vergoedingen, ook nieuwe verbodsbepalingen worden ingesteld.

Het tot stand komen hiervan vraagt van de planopstellers een grondige kennis van het gebied op vlak van abiotiek en biotiek, maar ook van maatschappelijke belangen, lokale problematieken en kansen, al dan niet sectorgebonden.

Correcte en volledige informatievergaring ligt aan de basis hiervan. Dit gebeurt via een iteratief proces van studie, overleg en participatie dat doorheen de hele procedure meeloopt en bij iedere stap een verdere uitdieping en onderbouwing van het natuurrichtplan mogelijk maakt. De resultaten hiervan worden opgenomen in dit achtergronddocument. Dit is een begeleidend document dat als motivatie van de uit te werken gebiedsvisie en maatregelen moet worden gelezen. Het achtergronddocument zal als dusdanig geen onderdeel uitmaken van het officieel goedgekeurd natuurrichtplan.

1 Afbakening en geografische situering

1.1 Afbakening

Het natuurrichtplangebied NRPL011 "Hoge Kempen" is gelegen in het oosten van de provincie Limburg en omvat het voornamelijk met bossen en heide begroeide oostelijk deel van het Kempisch Plateau. Het toepassingsgebied voor dit natuurrichtplan is de grootste gemeenschappelijke perimetre genomen van:

het Habitatrichtlijngebied BE2200035, "Mechelse heide en Vallei van de Ziepebeek" (BVR 24 mei 2002 tot vaststelling van de gebieden die, in uitvoering van artikel 4, lid 1, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (verkort: Habitatrichtlijn), aan de Europese Commissie zijn voorgesteld als speciale beschermingszones);

het Vogelrichtlijngebied 2.7 "Mechelse heide en Vallei van de Ziepebeek" (Besluit van de Vlaamse Executieve van 17 oktober 1988 tot aanwijzing van speciale beschermingszones in de zin van art. 4 van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand);

de Grote Eenheden Natuur en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling van de "Hoge Kempen, de Klaverberg en Heiderbos, de Grensmaas zuid, de Grote Kiewitheide en de beekvalleien overgang Kempen-Haspengouw", zoals afgebakend in het Besluit van de Vlaamse Regering dd. 18 juli 2003 alle groene gewestplanbestemmingen, d.i. groengebied, parkgebied, buffergebied en bosgebied, op het gewestplan Hasselt-Genk (Koninklijk Besluit van 14 augustus 1979) en Limburgs Maasland (MB 2 maart 1977) alsook deze in Bijzondere Plannen van Aanleg, zoals BPA "Reihaag" in de gemeente Maasmechelen (MB 20 oktober 1991).

De unie van al deze gebieden wordt het NRP-toepassingsgebied genoemd en bedraagt **ca 8100** ha.

Kaart A.1.1: Gebieden waar het natuurrichtplan van toepassing is.

Kaart A.2.1: Internationaal beschermde gebieden: Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijngebied

Kaart A.2.2: Vlaams Ecologisch Netwerk

Kaart A.2.5.1: Groene gewestplanbestemmingen

1.2 Fysisch-geografische situering van het natuurrichtplangebied

Het NRP-toepassingsgebied omvat delen van de (deel)gemeenten Niel-bij-As (As), Rotem, Dilsen en Lanklaar (Dilsen-Stokkem), Waterschei (Genk), Dorne (Maaseik), Eisden en Maasmechelen (Maasmechelen), Opgrimbie, Neerharen en Lanaken (Lanaken) en Zutendaal.. Een aantal belangrijke infrastructuren zoals de oude spoorweg Hasselt-Eisden, de Zuid-Willemsvaart, de autosnelweg E314, en de gewestwegen N75, N711, N78 en N77 doorkruisen of begrenzen het gebied.

Het natuurrichtplangebied omvat het oostelijk deel van het Kempisch Plateau, dat is ontstaan onder andere door Tertiare zandafzettingen en Kwartaire grindafzettingen van de Maas gevolgd door een reliëfinversie. De Maas ligt op enkele kilometers in het oosten en stroomt evenwijdig met de noordzuid gerichte steilrand van het plateau. Deze steilrand is een bruuske overgang tussen het hoogterras (hoogte van ongeveer 92 m TAW) en het middenteras (hoogte tussen 50-52.5m TAW) van de Maas en is grillig ingesneden. In het zuidelijkste deel van de steilrand kwelt grondwater op en ontspringen zodoende een aantal beken, namelijk de Kikbeek, de Uikhovervennebeek, de Ziepebeek en de Asbeek. Door de arme, zure en ondergrond met zijn specifieke hydrologie is dit gebied weinig of niet ontgonnen en is een aaneengesloten, uitgestrekt, open landschap met bossen en heiden bewaard gebleven.

2 Juridisch kader

2.1 Natuur

De natuur in Vlaanderen wordt beschermd door in onderstaande tabel opgesomde Europese richtlijnen, internationale conventies, decreten en daaruit voortvloeiende besluiten.

Tabel 2: Geldende wetgeving ter bescherming van natuur in Vlaanderen.

Geldende natuurwetgeving	
Europese richtlijnen	Habitatrichtlijn (richtlijn 92/43/EEG) Vogelrichtlijn (79/409/EEG)
Internationale conventies	Conventie van Ramsar Wet 22.02.79 houdende goedkeuring van de overeenkomst inzake watergebieden die van internationale betekenis zijn, in het bijzonder als woongebied voor watervogels, aangenomen te Ramsar, Iran, op 02.02.71.
	Conventie van Bern Wet 20.04.1989 houdende goedkeuring van het Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijke leefmilieu in Europa en van bijlagen I, II, III en IV opgemaakt te Bern op 19.09.79 Conventie van Bonn Wet van 27.04.90 houdende goedkeuring van het Verdrag inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten en van de bijlagen I en II opgemaakt te Bonn op 23.06.79
Decreten	Het decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu van 21 oktober 1997, gewijzigd 19 juli 2002
	Decreet van 9 mei 2003 tot invoering van een vrijstelling van successierechten voor bossen en van een vrijstelling van successierechten en onroerende voorheffing voor gronden gelegen in het VEN.
Besluiten	Besluit Vlaamse Regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu
	Besluit Vlaamse Regering van 18 juli 2003 tot vaststelling van het Vlaams Ecologisch Netwerk
	Besluit Vlaamse Regering van 28 februari 2003 betreffende de natuurrichtplannen
	Besluit Vlaamse Regering van 27 juni 2003 tot vaststelling van de voorwaarden voor erkenning van natuurreservaten en van terreinbeherende natuurverenigingen en houdende toekenning van subsidies.
	Besluit Vlaamse Regering van 21 november 2003 tot houdende maatregelen ter uitvoering van het gebiedsgericht natuurbeleid

2.1.1 Europese Speciale beschermingszones

2.1.1.1 Habitatrichtlijngebieden

Het doel van de Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG) is het behoud van de biologische diversiteit door het instandhouden en herstel van de wilde fauna en flora en hun natuurlijke leef- en groeiplaatsen (=habitats) in Europa. In enkele bijlagen bij deze richtlijn werden de in Europa te beschermen natuurlijke habitats en soorten opgesomd. Elke lidstaat moet speciale beschermingszones aanwijzen (art. 4) waar deze natuurlijke habitats en soorten voorkomen. Voor de instandhouding van de habitats wordt een Europees ecologische netwerk (NATURA 2000) gevormd bestaande uit alle speciale beschermingszones.

In 1995 werden in Vlaanderen de gebieden afgebakend en aangewezen, die voldoen aan de criteria (A. Anselin en E. Kuijken, maar ook M. Hermy en E. Kuijken, 1994). Deze werden vervolgens op 14 februari 1996 door de Vlaamse Regering goedgekeurd. In 2001 werden de afgebakende gebieden herzien en aangevuld (Vlaamse Overheid van de Vlaamse Gemeenschap, 2001) en aan Europa aangemeld op basis van de Beslissing van de Vlaamse Regering van 4 mei 2001. In het Besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 2002 tot vaststelling van de gebieden die in uitvoering van artikel 4, lid 1, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna aan de Europese Commissie zijn voorgesteld, zijn de herziene Habitatrichtlijngebieden definitief vastgesteld. Alle gebieden werden door de Europese Commissie als van "communautair belang" verklaard en toegevoegd aan de communautaire lijst op 7 december 2004 (beschikking 2004/798/EG). De laatste stap in de procedure, namelijk de definitieve aanwijzing van deze Habitatrichtlijngebieden als speciale beschermingszones, dient nog te gebeuren door een besluit van de Vlaamse Regering met publicatie bij uittreksel.

Volgens art. 6 van deze Habitatrichtlijn dient iedere lidstaat passende instandhoudingsmaatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in deze gebieden niet verslechtert. Ook moeten de opgesomde soorten in stand gehouden worden. Het nemen van instandhoudings- en beschermingsmaatregelen kan op verschillende wijzen gebeuren. Art. 36ter van het Natuurdecreet bepaalt de maatregelen die in een speciale beschermingszones van toepassing zijn. Daarnaast zijn er verschillende instrumenten die pro-actief kunnen worden ingezet. In de Memorie van Toelichting bij het Natuurdecreet wordt het **natuurrichtplan** vermeld als één van de vele instrumenten of middelen om instandhoudingsmaatregelen te nemen (Toelichting, *Parl. St.*, VI.P., 2001-2002, nr. 967/1, blz. 30)¹. De implementatie van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn hebben voorrang op de ruimtelijke ordening, met dien verstande dat de maatregelen expliciet opgenomen moeten zijn in een goedgekeurd natuurrichtplan.

Het **Habitatrichtlijngebied nr. BE2200035 "Mechelse heide en vallei van de ZiepbEEK"** werd als speciale beschermingszone afgebakend omwille van het voorkomen van 9 habitats en 3 soorten uit respectievelijk bijlage I en II van de Habitatrichtlijn en heeft **een oppervlakte van 3.741 ha** (Tabel 2 en kaart A.2.1.1). Voor de aangemelde en niet-aangemelde doch aanwezige habitats en soorten werd de huidige staat van instandhouding beschreven evenals instandhoudingsdoelstellingen en -maatregelen geformuleerd in een apart document (zie bijlage 1). Dit document maakt integraal deel uit van dit natuurrichtplan.

Tabel 2: Overzicht van de habitats en soorten waarvoor het gebied vastgesteld is als Habitatrichtlijngebied.

Bijlage I

Aangemelde habitats

2330 Open grasland met buntgras en struisgrassoorten op landduinen

3130 Voedselarme wateren met soorten van het oeverkruidverbond of met eenjarige dwergbiezenvegetatie op drooggevalle oevers

4010 Vochtige heide met Dopheide

4030 Droge heide

¹ Andere vermelde instrumenten zijn: de gerichte inzet van beheerovereenkomsten met landbouwers en boseigenaars of -beheerders, het opstellen van beheersplannen, het plannen en uitvoeren van natuurgericht beheer in samenwerkingsovereenkomsten tussen het Vlaamse Gewest en andere overheden, de inzet van instrumenten zoals het recht van voorkoop en de natuurinrichtingsplannen, prioritaire (subsiëring van) aankoop van natuur- en bosgebieden, aanwijzing en erkenning van bos- en natuurreservaten, aanbods- en verbodsbepalingen vastgelegd in of genomen in uitvoering van het Decreet Natuurbehoud, ...

- 6230 Droge, schrale borstelgrasgraslanden
- 7140 Overgangs- en trilveen
- 7150 Slenken in veengronden met soorten van het Snavelbiesverbond
- 9190 Oude zuurminnende bossen met Zomereik op zandvlakten
- 91E0 Berken en elzenbroekbossen

Bijlage II

Soorten

- 1096 Beekprik, *Lampetra planeri*
- 1042 Gevlekte witsnuitlibel, *Leucorrhinia pectoralis*
- 1083 Vliend hert, *Lucanus cervus*

Bijlage IV

Soorten

- Heikikker *Rana arvalis*
- Rugstreeppad *Bufo calamita*
- Gladde slang *Coronellea autriaca*

2.1.1.2 Vogelrichtlijngebieden

De Europese Richtlijn 79/409/EEG inzake het behoud van de vogelstand heeft als doel de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europees grondgebied te bevorderen. Hiertoe werden 23 speciale beschermingzones afgebakend voor een aantal vogelsoorten, vermeld in Bijlage I van de Richtlijn (bijlage IV Natuurdecreet). Tot deze behoren: de integrale Vogelrichtlijngebieden

de beschermde delen van de niet-integrale VRL-gebieden. De beschermde delen omvatten de in het in het Besluit van de Vlaamse Regering van 17/10/1988 vermelde ruimtelijke bestemmingsgebieden - natuur-, bosgebieden, bosgebieden met ecologische waarde, natuurreservaten - en de in dat besluit vermelde habitats.

Het Vogelrichtlijngebied van de Mechelse Heide en Vallei van de Ziepbeek (2.7) is een integraal beschermd gebied met een totale oppervlakte van 2.266 ha groot (kaart A.2.1.1). Voor de aanduiding werden de volgende criteria gehanteerd:

Het is een broedgebied voor roerdomp, wespandief, bruine kiekendief, korhoen, nachtzwaluw, ijsvogel, zwarte specht, boomleeuwerik en blauwborst.

Het gebied is een doortrekgebied voor visarend en kraanvogel, en overwinteringsgebied voor blauwe kiekendief

In het Besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 2002 tot vaststelling van de gebieden die in uitvoering van artikel 4, lid 1, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna aan de Europese Commissie zijn voorgesteld is dit vogelrichtlijngebied definitief vastgesteld, hierdoor is het een SBZ-V geworden.

Voor dit SBZ-V aangemelde soorten van bijlage I (bijlage IV van het natuurdecreet) werd de huidige staat van instandhouding en instandhoudingsdoelstellingen en -maatregelen geformuleerd in een apart document "Instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen voor het SBZ-H en SBZ-V 'Mechelse heide en Vallei van de Ziepbeek'" (zie bijlage 1). Dit document maakt integraal deel uit van dit natuurrichtplan.

2.1.1.3 Water(vogel)gebieden van internationale betekenis

De Conventie van Ramsar (02/02/79) of de "Overeenkomst inzake watergebieden die van internationale betekenis zijn, in het bijzonder als woongebied voor watervogels", beoogt het wereldwijd behoud en duurzaam beheer van waterrijke gebieden (wetlands) en werd goedgekeurd door België bij Wet van 22 februari 1979. Een 'wetland' wordt beschouwd als internationaal belangrijk als het regelmatig meer dan 20.000 watervogels herbergt of als er regelmatig minstens 1 % van de individuen van een geografische populatie van één of meer watervogelsoorten aanwezig is (het zogenaamde 1 %-criterium).

Er werden geen Ramsargebieden aangeduid binnen dit , maar de nabijgelegen Grensmaas is een belangrijk waterrijk gebied dat omwille van zijn potenties is voorgedragen als Ramsar gebied.

2.1.2 Vlaanderen

Het gebiedsgerichte natuurbeleid is gericht op het ontwikkelen van een netwerk van uiterst waardevolle en gevoelige natuurgebieden, met name het Vlaams Ecologisch Netwerk, en het creëren van natuurreservaten. Het soortgericht natuurbeleid beoogt het nemen van specifieke beschermingsmaatregelen voor planten- en diersoorten of andere organismen. Ter uitvoering van dit beleid zijn verschillende instrumenten in het leven geroepen (zie voetnoot 1), waaronder de opmaak van een natuurrichtplan.

2.1.2.1 Vlaams Ecologisch Netwerk

Het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) is een samenhangend en georganiseerd geheel van gebieden waarin het beleid is gebaseerd op de natuurlijke kenmerken, op de onderlinge samenhang van de gebieden en op de aanwezige en potentiële natuurwaarden. Het VEN omvat Grote Eenheden Natuur (GEN) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO). In het GEN heeft natuur een hoofdfunctie in GENO wordt rekening gehouden met de overige functie van het gebied. Dit netwerk wordt ondersteund door het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON) bestaande uit Natuurverwevingsgebied (NVWG) en Natuurverbindingsgebied (NVBG). De Vlaamse Regering keurde op 18 juli 2003 een eerste selectie van gebieden voor het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) definitief goed. Op 17 oktober 2003 verschenen de vaststellingsbesluiten evenals de kaarten in het Belgische Staatsblad en op 3 november 2003 trad het VEN met zijn beschermingsmaatregelen definitief in werking. Er zal nog een tweede afbakeningsronde volgen om tot de taakstelling van 125.000 ha Vlaams Ecologisch Netwerk en 150.000 ha Natuurverwevingsgebieden in Vlaanderen te komen. Dit zal gebeuren via de opmaak van gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen voor de open ruimte. De procedure voor de Limburgse Kempen en het Maasland is medio 2005 opgestart.

Het Decreet voor Natuurbehoud voorziet natuur in deze gebieden van extra bescherming en somt een aantal bepalingen, beperkingen en verboden op, die van toepassing zijn in het VEN. Bijkomende bepalingen, vergoedingen en ontheffingen voor eigenaars en beheerders worden gedefinieerd in het Besluit van de Vlaamse Regering houdende maatregelen ter uitvoering van het gebiedsgericht natuurbeleid van 21 november 2003, kortweg het Maatregelenbesluit.

Ongeveer 63 % (5200 ha) van het NRP-toepassingsgebied is opgenomen in het Vlaams Ecologisch Netwerk (kaart 2). Het betreft hier het gehele GEN-gebied 433 'Hoge Kempen'.

2.1.2.2 Natuurrichtplannen

Het natuurrichtplan is een instrument dat aangeeft welke natuurdoelen voor een specifiek gebied worden beoogd. Het wordt opgemaakt voor elk gebied behorend tot het VEN, IVON, groen-, bos-, park- en buffergebied en daarmee vergelijkbare bestemmingsgebieden, én de gebieden afgebakend in uitvoering van internationale overeenkomsten en verdragen betreffende het natuurbehoud.

Het document bestaat uit drie delen:

het achtergronddocument: dit is louter informatief (dus niet-bindend) en omvat alle, op dat moment gekende, informatie over het gebied. Dit deel gaat niet mee in openbaar onderzoek.

een gebiedsvisie: dit is het natuurstreefbeeld op (middel)lange termijn. Deze gebiedsvisie is een afwegingskader voor het opmaken en goedkeuren van beheerplannen, het afleveren van ontheffingen of vergunningen en het toekennen van subsidies en beheerovereenkomsten binnen de gebieden waar het natuurrichtplan van kracht is.

een opsomming van bindende en stimulerende maatregelen en instrumenten, die nodig zijn om de gebiedsvisie te realiseren. De maatregelen zijn bindend voor de overheid, eventueel bindend voor particuliere grondeigenaars en -gebruikers voor gebieden gelegen in VEN en SBZ, maar enkel stimulerend en dus niet bindend voor particulieren voor gebieden gelegen in IVON, park- en buffergebieden (of daarmee vergelijkbare bestemmingsgebieden)

De maatregelen, die mogelijk zijn, zijn zeer divers en worden weergegeven in tabel 3. De bindende kracht is afhankelijk van het gebied en de eigenaar/beheerder en wordt weergegeven in tabel 4.

Tabel 3: Mogelijke maatregelen

Wettelijke basis	Omschrijving	Type van maatregel
Alle mogelijke maatregelen ter verwezenlijking van de gebiedsvisie ND art 13 § 1 ND art 51	Horizontale maatregelen ten voordele van het natuurbehoud <ul style="list-style-type: none"> • Zorgplicht: verplichting om maatregelen te nemen om schade te voorkomen te beperken en/of te herstellen Integratiebeginsel: geen vermijdbare schade aan natuur veroorzaken Maatregelen vanwege de Vlaamse Regering Ten behoeve van de bestaande natuur - dit zijn: holle wegen, houtkanten, poelen, waterrijke gebieden, heiden en historisch permanente grasland – ongeacht de bestemming van het betrokken gebied Voor de instandhouding van het natuurlijk milieu binnen groen-, park-, buffer- en bosgebieden volgens de plannen van aanleg en de RUP's. Bescherming van planten- en diersoorten en van hun levensgemeenschappen	Vergunningsplicht al dan niet met voorwaarden
Maatregelen in het VEN ND art 25 § 1	bevorderen van een natuurgerichte bosbouw en het instellen van bosreservaten; afstellen van de waterhuishouding op hoge natuurwaarden zonder disproportionele gevolgen voor de omliggende gebieden; bescherming van insijpelingsgebieden van het grondwater; behoud en herstel van het microreliëf en de structuur van het landschap; recreatief medegebruik; agrarisch medegebruik; beheer van natuurwaarden gedurende en na afloop van andere activiteiten, die in het gebied plaatsvinden.	
Maatregelen in SBZ ND art 36ter § 1 en 2		
Maatregelen in IVON ND art 27, 28 of 29		
	Ontheffing van verbodsbepalingen krachtens ND omwille van natuurbehoudsredenen en -educatie	
Bepalingen Mestdecreet Art 15ter §4, 2° en §5 1°		
Recht van Voorkoop ND Art 37 § 1, 3	Afbakening perimeter waarbinnen recht van voorkoop voor Vlaams Gewest	
Beheersovereenkomsten ND art 46 2°	Afbakening perimeter waarbinnen beheersovereenkomsten kunnen worden afgesloten.	

Tabel 4: Draagwijdte maatregelen natuurrichtplan

	IVON Parkgebieden Buffergebieden	Groengebieden Bosgebieden	Vlaams Ecologisch Netwerk SBZ Ramsargebieden
Particuliere grondeigenaars en -gebruikers	Stimuleren	Stimuleren Voorwaarden opleggen Verbodsbepalingen	Stimuleren Voorwaarden opleggen Verbodsbepalingen Gebodsbepalingen + vergoeding
Administratieve overheid	Bindende gedeelten van de gebiedsvisie	Bindende gedeelten van de gebiedsvisie	Bindende gedeelten van de gebiedsvisie
Overheid	Gebodsbepalingen Verplicht maatregelen van natuurbeheer	Gebodsbepalingen Verplicht maatregelen van natuurbeheer	Gebodsbepalingen Verplicht maatregelen van natuurbeheer

Bron: E. De Peu, L. Lavrysen, P. Strykers: Milieuzakboekje, 2004. Kluwer

2.1.2.3 Reservaten

Verwerving, één van de andere instrumenten in het natuurbeleid, is mogelijk door recht van voorkoop, onteigening, ruil en de zogenaamde aankoopplicht.

Volgende natuurrezervaten komen voor in dit NRPgebied (kaart A.2.3):

Vlaams Natuurrezervaat "Hoge Kempen": dit reservaat is een samenvoeging van de voormalige deelreservaten:

De Mechelse Heide

De Neerharerheide

Vallei van de Zijpbeek

Ven onder de Berg

Erkende reservaten zijn:

Schootshei

Oud Kanaal

Volgende bosreservaten zijn afgebakend:

Platte Ledeberg

Saenhoeve en Lanklaarderbos

2.1.2.4 Natuurinrichtingsprojecten

Niet van toepassing. Aansluitend bij het natuurrichtplangebied ligt evenwel het natuurinrichtingsgebied Bergerven. De realisatie van een ecologische verbinding tussen de Mechelse hei en het Bergerven, via de steirand, is één van de belangrijke doelstellingen van dit natuurrichtplan.

2.1.2.5 Recht van voorkoop natuur

Het Vlaams gewest kan het recht van voorkoop uitoefenen in volgende gebieden: het VEN, in de natuurrezervaten en hun uitbreidingszone voor zover het groengebied, bos- of bosuitbreidingsgebied betreft, in een door de Vlaamse Regering afgebakende perimeter binnen de groen-, de bos- en bosuitbreidingsgebieden gelegen binnen het IVON, en in afbakeningen van een natuurinrichtingsproject. Als zij dit recht uitoefent, verwerft zij in de plaats van de kandidaat-koper de aangeboden onroerende goederen. Zij koopt dan tegen de prijs en de voorwaarden van de kandidaat koper. Wanneer deze gronden reeds in erfpacht zijn van of gehuurd worden door een terreinbeherende vereniging wordt het recht van voorkoop uitgevoerd ten behoeve van de terreinbeherende vereniging.

Wanneer het goed echter verkocht wordt aan de echtgenoot, de afstammelingen of aangenomen kinderen die voor eigen rekening kopen geldt dit niet. Een voorwaarde die hieraan gekoppeld wordt, is dat het goed niet opnieuw verkocht wordt binnen een termijn van twee jaar. Ook wanneer het de verkoop van een goed aan een lid van een erkende bosgroepering betreft, gaat het recht van voorkoop natuur niet op.

Kaart A.2.4: Recht van voorkoop 'natuur' binnen het NRP – Vlaams gewest

2.1.2.6 Soortenbescherming, wijziging van vegetatie en soortenbeschermingsplannen

De bescherming van planten en dieren wordt behandeld door artikel 51 van het Natuurdecreet. Voorlopig wordt de bescherming van inheemse plantensoorten nog steeds geregeld door het K.B. van 16 februari 1976 (BS 24 maart 1976). Dat voorziet o.a. in de bescherming van alle in België inheemse soorten van de orchideeënfamilie, de wolfsklauwfamilie, het geslacht roos (behalve Hondstroos en Akkerroos), de geslachten zeekraal, veenmos en rendiermos.

Het K.B. van 22 september 1980 (BS 31 oktober 1980) somt de maatregelen op die in het Vlaamse gewest van toepassing zijn voor de bescherming van bepaalde in het wild levende inheemse diersoorten, die niet onder de toepassing vallen van de wetgeving op jacht, riviervisserij en vogelbescherming. Zo zijn alle soorten vleermuizen en spitsmuizen beschermd en ook bijvoorbeeld

Egel, Hamster en Hazelmuis, alle reptielen en amfibieën (behalve Groene en Bruine kikker), alle libellen, bepaalde vlinders en nog enkele insecten. De meeste vogels worden beschermd door het K.B. van 9 september 1981 (BS 31 oktober 1981).

Voor specifieke vegetaties (vennen, heiden, moerassen, waterrijke gebieden en duinvegetaties) en voor bijzondere kleine landschapselementen (holle wegen, graften en bronnen) geldt overal in Vlaanderen een algemeen verbod om deze te wijzigen. Dit geldt ook voor historisch permanente graslanden en poelen in de groene gewestplanbestemmingen (art. 13 Natuurdecreet). Definiëring van deze vegetaties vindt men terug in de bijlage V van het Besluit van de Vlaamse regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu.

Het natuurrichtplan formuleert instandhoudingsdoelstellingen en – maatregelen voor de Europese habitatten en flora- en faunasoorten van de bijlagen I en II aanwezig in de SBZ. Echter, ook op Vlaams, zelfs regionaal niveau kan het natuurrichtplangebiedrepresentatief zijn voor een aantal waardevolle vegetaties, flora- en faunasoorten. Soorten en vegetaties die in theorie al bescherming genieten via bovengenoemde besluiten, maar waarvan de omzetting in praktijk vaak dode letter blijft.

Voor de selectie van dergelijke vegetaties en soorten voorkomend in het richtplangebied en waarvoor het natuurrichtplan een effectieve instandhouding kan opleggen, wordt verwezen naar de nota met de instandhoudingsdoelstellingen in bijlage 1.

Naar aanleiding van de informatie van de rode lijsten werden er soortenbeschermingsplannen opgesteld. In het decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu werd deze mogelijkheid voorzien. In Vlaanderen bestaat er echter geen expliciet referentiekader om de noodzaak van een beschermingsplan voor een soort (bv. tegenover andere bedreigde soorten) te verantwoorden. Daarom zijn de soortenbeschermingsplannen ad hoc tot stand gekomen. Bovendien is er ook geen referentiekader voorzien voor het opstellen van de soortenbeschermingsplannen zelf, zodanig dat de inhoud van de bestaande plannen zeer sterk uiteenloopt.

Voor een aantal belangrijke doelsoorten in het natuurrichtplangebied zijn reeds soortenbeschermingsplannen opgesteld, in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos.

Soortenbeschermingsplan Nachtzwaluw (Aeolus, 2002)

Het NPHK herbergt 1 van de 2 kernpopulaties nachtzwaluw in Limburg. Het soortenbeschermingsplan geeft naast een algemene beheersvisie voor de nachtzwaluw, specifieke aanbevelingen voor het beheer van enkele deelgebieden :

Mechelse heide en omgeving : gezien het grote belang van deze zone voor de nachtzwaluw, dient het beheer prioritair hier op afgestemd te worden. De wandelzone benadert het optimale beheer, in de wetenschappelijke zone zijn te weinig boomgroepjes en is de vergassing een knelpunt. Voor de wandelzone wordt aanbevolen om rond boomgroepjes extra open plekken te creëren, in de wetenschappelijke zone om in de overgang bos-heide jonge bomen te laten opschieten en voldoende zandige open plekken te vormen. De bosgebieden worden best lokaal opengemaakt op natuurlijke hoogtes in het landschap, in randgebieden is snelle omvorming naar loofbos te vermijden.

Voor het Mechels bos moeten de brandgangen als lichtrijke overgangen van zandweg-heiderelikten-naaldbos in stand gehouden worden en kunnen langs zandwegen (regelmatig omploegen) ook dergelijke overgangen gemaakt worden. Een gefaseerd dynamisch bosbeheer wordt aanbevolen.

Voor de vallei van de Ziepbeek wordt voorgesteld om meerdere kleine open zanderige plaatsen aan te leggen (2-3 are) en deze in ruimte en tijd te spreiden. De bosranden aan de droge heide zijn nog te abrupt. De bedreiging van wandelrecreatie en illegale praktijken (honden, ruiters, kamperen...) moet aangepakt worden.

Groeve van Opgrimbie : aan de noordkant zijn er ideale overgangen van jonge naaldboutopslag naar heide, andere hellingen zijn al te veel dichtgegroeid. Spontaan dichtgroeien vormt een bedreiging voor nachtzwaluw. Aanvullend aan het begrazingsbeheer zou men open zandige plekken rond boomgroepjes moeten waarborgen. Ten oosten van de plas is nog te veel open heide en dient meer structuurvariatie gebracht te worden.

Terril van Eisden en aangrenzend bos/heide op de steilrand : de verbossing moet regelmatig worden teruggedrongen door kappen, een gefaseerd dynamisch bosbeheer is aangewezen.

Soortenbeschermingsplan Gentiaanblauwtje (Vanreusel et al, 2000)

Deze studie geeft een uitgebreid overzicht van de ecologie van het gentiaanblauwtjessysteem, de huidige toestand en de knelpunten voor het behoud. Maatregelen voor het behoud en herstel van de leefgebieden worden voorgesteld. Algemeen is het habitatverlies, de versnippering en het achterwege blijven van beheer van heidegebieden een belangrijk knelpunt.

Binnen het NPHK is in de Ziepbeekvallei de populatie Gentiaanblauwtje recent uitgestorven, maar komt nog wel de klokjesgentiaan voor. Dit gebied komt mogelijk in aanmerking voor een herintroductie.

De Neerharerheide vormt eveneens een potentieel habitat. Soortgerichte maatregelen zijn noodzakelijk.

Soortenbeschermingsplan Beekprik (Seeuws et al, 1996) .

In een voorstel tot afbakening van waterlooptrajecten voor de bescherming van Beekprik werden 2 trajecten afgebakend in het natuurrichtplangebied en omgeving: het betreft de Asbeek vanaf de bron tot aan het Domein Pietersheim en de Ziepbeek vanaf de bron tot aan de Droogmeervijver.

De beschermingsmaatregelen omvatten:

een zo hoog mogelijke waterkwaliteit

aanleg van bufferstroken tussen de beek en landbouwpercelen

regulering van het waterniveau achterwege laten of beperken tot het strikt noodzakelijke

handhaven van geschikt beektraject met minimale lengte van 3 km

passeerbaar maken van fysische obstakels voor adulten; eventueel vrije uitwisseling met andere beektrajecten mogelijk maken

afzwakken van hoge stroomsnelheden

geen slijk- of kruidruimingen

geen uitzettingen van predatorsoorten zoals Beekforel ten behoeve van Hengelsport.

2.1.2.7 Nationaal Park Hoge Kempen

Het Nationaal Park Hoge Kempen streeft naar de realisatie van een aaneengesloten, aantrekkelijk natuurgebied binnen een gebied van circa 5730 ha. In de periferie van het Nationaal Park wordt vooral gekeken naar de mogelijkheden van publiek - private samenwerking, in het bijzonder bij de ontwikkeling van natuurgericht toerisme.

2.2 Ruimtelijke Bestemmingsplannen

Gewestplannen, Algemene Plannen van Aanleg (APA's), Bijzondere Plannen van Aanleg (BPA's) en Ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's) leggen de bestemming van elke grond vast. Aan iedere bestemming zijn een aantal stedenbouwkundige voorschriften gebonden. wZij leggen vast welke handelingen en activiteiten mogelijk zijn.

Het K.B. van 28 december 1972 geeft aan welke handelingen en activiteiten mogelijk zijn binnen de op het gewestplan voorkomende bestemmingen (algemene stedenbouwkundige voorschriften).

2.2.1 Gewestplan

De gebieden waar het natuurrichtplan van toepassing is, zijn gelegen binnen het gewestplan Hasselt-Genk.

Kaart 2.5.1 geeft de gewestplanbestemmingen binnen het NRP

Het grootste deel van het natuurrichtplangebied heeft een groene (na-)bestemming. De oppervlakte bos- en natuurgebied en andere groene bestemmingen bedraagt circa 7.300 ha wat overeenkomt met 89 % van de totale oppervlakte van het natuurrichtplangebied.

Circa 9 % van het gebied valt onder de categorie ontginningsgebied met nabestemming natuurontwikkeling. De ontginningsgebieden liggen ten noorden en ten zuiden van de E314. Hiertussen situeert zich een zone van 31 ha met bestemming 'uitbreiding van Ontginningsgebied'. Door de gewestplanwijziging van 28 april 2000 is het gebied voor openbare nutsvoorzieningen langs de autosnelweg omgezet in natuurgebied en is er een uitbreiding van het ontginningsgebied met nabestemming natuur (groeve Berg).

Verder ligt ten noordwesten van de Mechelse Heide nog een reservegebied voor ontginning met een oppervlakte van 166 ha. Deze zone valt buiten het Habitatrichtlijngebied maar binnen het Vogelrichtlijngebied. Alle ontginningsgebieden hebben als nabestemming natuurontwikkeling.

Slechts 0,09 % van het natuurrichtplangebied bestaat uit agrarisch gebied, waarvan het grootste deel agrarisch gebied met ecologisch belang is. Het Koninklijk Domein van Opgrimbie heeft een aparte bestemming en omvat circa 165 ha. Binnen de perimeter van het natuurrichtplangebied ligt slechts 1 grote recreatiezone. Het betreft een motorcircuit Duivelsberg. Nabij het Ven onder de Berg ligt het Prinsenveld. Molenberg is gelegen in een zone voor openbaar nut. Samen hebben ze slechts een gering aandeel in de oppervlakte.

2.2.2 Ruimtelijke uitvoeringsplannen, APA's en BPA's

Volgend BPA ligt binnen het richtplangebied:
BPA "Reihaag" gemeente Maasmechelen, MB 20 oktober 1991

2.3 Wetgeving inzake landbouw

2.3.1 Wetgeving inzake bemesting

Om het leefmilieu te beschermen tegen de verontreiniging door meststoffen werd het decreet inzake de bescherming van het milieu tegen de verontreiniging door meststoffen van 23 januari 1991, het zogenoemde Mestdecreet opgesteld. Het Mestdecreet voorziet dat de algemene en forfaitaire bemestingsnormen gebiedsgericht verscherpt kunnen worden. Daartoe bakent de Vlaamse regering 'kwetsbare zones water', 'kwetsbare zones ecologisch waardevol agrarisch gebied', 'kwetsbare zones natuur' en 'fosfaatverzadigde gebieden' af.

In het natuurrichtplangebied is grotendeels de regeling kwetsbare zones natuur (MAP-N) van toepassing. Binnen de gewestplanbestemmingen: natuurgebied, natuurreservaat, natuurontwikkelingsgebied en bosgebied met verstrenging is theoretisch de nulbemesting (2GVE/ha jaarbasis) van toepassing. De gehanteerde normen hiervoor worden weergegeven in tabel 5. Naast nulbemesting is in deze gebieden een uitrijverbod tussen 1 september en 15 februari van toepassing. Ontheffing op nulbemesting is mogelijk. Voor huiskavels gelden immers de algemene bemestingsnormen zonder mogelijkheid tot verhoogde bemesting. Binnen kwetsbare zones natuur is ontheffing op bemesting voor akkers en intensief grasland een optie (MAP N3 ontheffing natuur).

Binnen de SBZ-H gebieden, die op het gewestplan ingekleurd zijn als agrarisch gebied of landschappelijk waardevol agrarisch gebied, zijn de algemene bemestingsnormen van toepassing.

Kaart A.2.9 MAP-klassen binnen het NRP

Tabel 5: MAP-klassen

MAP gebied	Natuurwaarde n	Gebied	Bemesting	Ontheffing
Art. 15ter§1 Mestdecreet MAP-N 1	Halfnatuurlijke graslanden	Natuurgebied, natuurreservaat, natuurontwikkelingsgebied. Al dan niet combinatie met SBZ-V en habitatten	2GVE/ha jaarbasis	Huiskavel
Art. 15ter§1 Mestdecreet MAP-N 2	Potentieel belangrijke graslanden	Natuurgebied, natuurreservaat, natuurontwikkelingsgebied. Al dan niet combinatie met SBZ-V en habitatten	2GVE/ha jaarbasis of in afwachting van NRP 2GVE/ha/jaarbasis + 100 kg N uit Chemische meststoffen (mits beheersovereenkomst)	Huiskavel
Art. 15ter§2 Mestdecreet	Intensief grasland	Natuurgebied, of natuurreservaat,	Ontheffing natuur	

MAP-N 3	akker	natuurontwikkelingsgebied. Al dan niet combinatie met SBZ-V en habitatten		
Art. 15ter§7 Mestdecreet MAP-N 4	Halfnatuurlijke graslanden	Bosgebied. Al dan niet combinatie met SBZ-V en habitatten	2GVE/ha jaarbasis	GEEN huiskavelre geling
Art. 15ter§7 Mestdecreet MAP-N 5	Potentieel belangrijke graslanden	Bosgebied. Al dan niet combinatie met SBZ-V en habitatten	2GVE/ha jaarbasis of in afwachting van NRP 2GVE/ha jaarbasis + 100 kg N uit Chemische meststoffen (mits beheersovereenkomst)	GEEN huiskavelre geling
Art. 15ter§7 Mestdecreet MAP-N 6	Intensief grasland of akker	Bosgebied. Al dan niet combinatie met SBZ-V en habitatten	Algemene bemestingsnormen	

Bron: VLM (2001)

MAP 7 t.e.m.9: betrekking op valleigebied, agrarisch gebied ecologisch waardevol. Al dan niet combinatie met SBZ-V en habitatten. Is van toepassing ten oosten van de LBU-groeve
MAP 10 t.e.m. 12 betrekking op SBZ-V en habitatten met bufferzones. Is van toepassing op het Koninklijk Domein

Met betrekking tot MAP N3 (intensieve graslanden of akkers gelegen in natuurgebied, natuurontwikkelingsgebied of natuurreservaat) krijgt een gezinsveeteeltbedrijf dat in 1998 als dusdanig genotificeerd werd, ontheffing van nulbemesting in volgende situaties:

intensief grasland of akker sinds 1994 reeds tot het bedrijf horend (als dusdanig bij de mestbank geregistreerd) en in 1998 reeds van ontheffing genietend,
akkers die voor 1 januari 1996 werden verworven.

Deze ontheffing kan eenmalig bij eerste graad overgedragen worden. Indien het een overdracht van een natuurlijk persoon naar een rechtspersoon betreft (eveneens in eerste graad), is de ontheffing slechts geldig tot 1 januari 2010.

Indien het bedrijf sinds 1998 niet als gezinsveeteeltbedrijf genotificeerd werd, geldt deze ontheffing voor:

intensief grasland of akker sinds 1994 reeds tot het bedrijf horend (als dusdanig bij de mestbank geregistreerd) en in 1998 reeds van ontheffing genietend,
akkers die voor 1 januari 1996 werden verworven.

De ontheffing is geldig tot 31 december 2007 of tot er andere regels gedefinieerd worden in een vastgesteld natuurrichtplan. De ontheffing gaat verloren bij overdracht.

2.3.2 Beheerovereenkomsten en subsidies.

Het 'decreet van 8 december 2000 houdende diverse maatregelen' formuleert de wettelijke basis voor het afsluiten van beheerovereenkomsten tussen het Vlaams Gewest en de landbouwer in kader van erosiebestrijding. De uitvoeringsbesluiten dateren van 8 september 2004. De eerste overeenkomsten kunnen afgesloten worden vanaf 1 april 2005. Er zijn vijf pakketten beschikbaar:

aanleg en onderhoud van grasbufferstroken (max. 13 eurocent/m²),

aanleg en onderhoud van grasgangen (max. 16 eurocent/m²),

niet-kerende bodembewerking (max. 80 euro/ha),

direct inzaaien (max. 20 euro/ha),

aanleg en onderhoud van aarden dam met erosiepoel (max. 4,4 euro/lopende meter dam).

Een zesde beheerspakket 'behoud strategisch gelegen grasland' wordt momenteel uitgewerkt. Hier bestaat nog geen regelgeving voor. De beheerovereenkomsten kunnen afgesloten worden voor percelen die op het gewestplan ingekleurd staan als agrarisch gebied (of dit als nabestemming hebben) en worden niet gekoppeld aan de opmaak van een erosiebestrijdingsplan. De regelgeving en subsidies zijn een initiatief van afdeling Land; de VLM behandelt de dossiers.

Naar aanleiding van het Vlaams Plan voor Plattelandsontwikkeling in toepassing van de Europese Verordening 1257/99 worden extra stimulansen gegeven voor:

groenbedekking of subsidie inzaai groenbedekker (50 euro/ha jaar),

mechanische onkruidbestrijding (als alternatief voor chemische onkruidbestrijding) (150 euro/ha jaar of 50 euro/ha jaar indien rijenbespuiting),
het beschermen van de genetische diversiteit (hoogstammige fruitbomen en oude fruitrassen) (eenmalig 4 euro/aangeplante boom, jaarlijks 2 euro/boom).

Op percelen permanent grasland waar het bemestingsverbod van kracht is kan een landbouwer een beheeroverkomst 'natuur' afsluiten. Naast het sluiten van een beheersovereenkomst natuur kan een aangifteplichtige een jaarlijkse vergoeding natuur (200 euro/ha) ontvangen. Beheerovereenkomsten water zijn niet van toepassing het gebied.

De wettelijke grondslag voor de beheerovereenkomsten weidevogelbeheer, perceelsrandenbeheer, zorg voor kleine landschapselementen en botanisch beheer is te vinden in het besluit van de Vlaamse Regering van 10 oktober 2003 betreffende het sluiten van beheerovereenkomsten ter uitvoering van de Verordening (EEG) nr. 1257/99 van de Raad van 17 mei 1999 inzake steun voor plattelandontwikkeling.

Beheerovereenkomsten in functie van perceelsrandenbeheer (bufferstroken om inspoelen van mest, bestrijdingsmiddelen en sedimenten in waterlopen, holle wegen en houtkanten te voorkomen) en de zorg voor kleine landschapselementen (aanleg en onderhoud van heggen, houtkanten en poelen) kunnen afgesloten worden in de groene en gele gewestplanbestemmingen en in die gebieden waar een NRP van kracht is of waarvoor een NRP moet worden opgemaakt.

Wat de beheerovereenkomsten botanisch beheer of weidevogelbeheer betreft, werden per Ministerieel besluit perimeters vastgelegd. Overeenkomsten weidevogelbeheer kunnen worden afgesloten in functie van volgende weidevogelsoorten: grutto's, Kieviten, slobeenden, tureluren, wulpen en zomertalingen. Weidevogelbeheer is niet van toepassing in dit natuurrichtgebied. Perimeters botanisch beheer (maak akkers en graslanden soortenrijker) zijn evenmin afgebakend.

Een natuurrichtplan kan bijkomende voorschriften opleggen met betrekking tot het beheer (Maatregelenbesluit, art.14). Aangifteplichtigen die een perceel cultuurgrond uitbaten waarop één of meer van deze bepalingen van artikel 14 van toepassing zijn, kunnen een beheersovereenkomst afsluiten zoals voorzien in het besluit van de Vlaamse Regering van 10 oktober 2003.

2.3.3 Ruilverkaveling

Niet van toepassing

2.3.4 Landinrichting

Niet van toepassing

2.4 Wetgeving inzake waterbeheer

2.4.1 Bevoegdheden waterlopen

De bevoegdheden en het beheer van waterlopen zijn hiërarchisch verdeeld over verscheidene instanties. Zij hangen samen met de categorie van de waterloop (kaart A.2.7.1). De waterlopen gelegen binnen het natuurrichtplangebied en de bevoegde instanties zijn opgesomd in tabel 6.

Tabel 6 Categorie, beheerder en naam van de waterlopen volledig of deels gelegen binnen het natuurrichtplangebied NRPL11a.

Categorie	Beheer	Waterloop
Bevaarbare waterloop	NV De Scheepvaart	Zuid-Willemsvaart
Categorie 2	Provincie Limburg	Kikbeek Ziepbeek Vrietselbeek
Categorie 3	Gemeenten	Kikbeek

	Vijverbeek
	Uikhovervennebeek
	Ziepbeek
	Groenstraatbeek
	Asbeek

Bron: Vlaams hydrografische atlas, Afdeling Water, 2000

In een natuurrichtplan kunnen zones worden aangeduid waarbinnen bijkomende voorschriften met betrekking tot het waterbeheer van toepassing zijn (Maatregelenbesluit, art. 17).

2.4.2 Polders en watering

In het natuurrichtplangebied is geen watering actief.

2.4.3 Beschermingszones drinkwaterwinning

Er liggen in en in de nabijheid van het natuurrichtplangebiedenkel drinkwaterwinningen. De beschermingszones zijn weergegeven op kaart A.2.7.3.

2.4.4 Waterkwaliteitsdoelstellingen

De milieukwaliteitsnormen voor oppervlaktewateren, evenals de precieze normen voor de toelaatbare concentraties voor het lozen van afvalwater in de waterlopen voor elke functie, zijn opgenomen in Vlarem.

Aangezien het natuurrichtplangebiedaangeduid is als speciale beschermingszone voor Beekprik, is de evolutie van de waterkwaliteit hier zeer belangrijk. De waterkwaliteitsdoelstellingen voor de waterlopen zijn vastgelegd in het besluit van de Vlaamse regering van 8 december 1998. Voor de Ziepbeek geldt de doelstelling viswaterkwaliteit. Dit zijn waterlopen waarin men streeft naar het behoud of herstel van een geschikt habitat voor Beekprik. De Kikbeek en de Asbeek dienen te voldoen aan de basiskwaliteit.

De waterkwaliteit van de waterlopen wordt via het oppervlaktewatermeetnet van de VMM regelmatig gecontroleerd. In het natuurrichtplangebiedzijn slechts 2 meetpunten van de VMM aanwezig voor bepaling van de BBI:

Ter hoogte van meetpunt 142200 (Asbeek) werd een goede kwaliteit gemeten. De waterkwaliteit ter hoogte van meetpunt 139810 aan de Kikbeek was in 1994 slecht met een BBI van 2. Het water wordt hier verontreinigd door slibdeeltjes als gevolg van de ontginningsactiviteiten in de zandgroeve van Sibelco. Anno 2001 blijkt dat het beekwater nog steeds troebel is, hoewel de aanwezigheid van Weidebeekjuffer, Bronlibel en Beekoeverlibel wijzen op zuiver water. Voor de Ziepbeek zijn geen gegevens van de BBI beschikbaar. Het voorkomen van Beekprik wijst op een zuivere waterloop met een matige organische belasting (Seeuws, P.,1996).

2.4.5 Decreet integraal waterbeleid

Eén van de principes van integraal waterbeleid is de watersysteembenadering. Er bestaan verschillende niveaus van watersysteemgrenzen: stroomgebieden, deelstroomgebieden of bekkens en deelbekkens.

De waterlopen in het natuurrichtplangebied behoren tot het Maasbekken. De waterscheidingslijn tussen het Schelde en Maasbekken ligt trouwens in dit natuurrichtplangebied. Richtlijn 2000/60/EG van het Europese Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid, in het verdere verloop van dit document de Europese Kaderrichtlijn Water genoemd, verplicht het opstellen van een grensoverschrijdend stroomgebiedsbeheerplan tegen 22 december 2009. Vlaanderen dient tegen deze datum minstens een beheerplan uit te werken voor het op haar grondgebied liggend gedeelte van het internationale stroomgebiedsdistrict. De beginselen van de Europese Kaderrichtlijn Water werden vertaald naar het decreet Integraal Waterbeleid van 18 juli 2003.

Integraal waterbeleid is een beleid gericht op het gecoördineerd en geïntegreerd ontwikkelen, beheren en herstellen van watersystemen met het oog op het bereiken van de voorwaarden die

nodig zijn voor het behoud van dat watersysteem als zodanig, en met het oog op het multifunctionele gebruik, waarbij de behoeften van de huidige en toekomstige generaties in rekening wordt gebracht (artikel 4).

Artikel 5 bepaalt de doelstellingen van het integraal waterbeleid. Daarbij geldt het integratiebeginsel. Belangrijke doelstellingen om mee te nemen zijn onder meer:
de bescherming, de verbetering of het herstel van oppervlaktewater- en grondwaterlichamen, op zo'n wijze dat tegen uiterlijk 22 december 2015 een goede toestand van de watersystemen wordt bereikt.

het voorkomen van de verdere achteruitgang van aquatische ecosystemen, van rechtstreeks van waterlichamen afhankelijke terrestrische ecosystemen en van waterrijke gebieden, onder meer door:

het zoveel mogelijk behouden en herstellen van de natuurlijke werking van watersystemen;

het ongedaan maken of het beperken van het schadelijk effect van versnippering die is ontstaan door niet-natuurlijke elementen in en langs oppervlaktewaterlichamen;

de vrije vismigratie te verzekeren voor alle soorten vis vóór 1 januari 2010, in alle hydrografische stroomgebieden, en het voorkomen van nieuwe migratieknelpunten;

het hanteren van technieken van natuurtechnische milieubouw;

het verbeteren en het herstellen van aquatische ecosystemen, van rechtstreeks van waterlichamen afhankelijke terrestrische ecosystemen en van waterrijke gebieden: tot op nader te bepalen of van toepassing zijnde referentieniveaus in de waterrijke gebieden van internationale betekenis; in het Vlaams Ecologisch Netwerk; in de groengebieden, de parkgebieden, de bosgebieden, de natuurontwikkelingsgebieden en de met al deze gebieden vergelijkbare bestemmingsgebieden, aangewezen op de plannen van aanleg of de ruimtelijke uitvoeringsplannen die van kracht zijn in de ruimtelijke ordening; in de speciale beschermingszones voorzover het maatregelen betreft bedoeld in artikel 36ter, § 1 en 2, van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu;

de integrale afweging van de diverse functies binnen een watersysteem, evenals het onderlinge verband tussen de verschillende functies van het watersysteem;

het beheer van hemelwater en oppervlaktewater zo organiseren dat:

het hemelwater zoveel mogelijk verdampt of nuttig wordt aangewend of geïnfiltreerd, en dat het overtollig hemelwater en effluentwater gescheiden van het afvalwater en bij voorkeur op een vertraagde wijze via het oppervlaktewaternet wordt afgevoerd;

verdroging wordt voorkomen, beperkt of ongedaan gemaakt;

zoveel mogelijk ruimte wordt geboden aan water, met behoud en herstel van de watergebonden functies van de oeverzones en overstromingsgebieden;

de risico's op overstromingen die de veiligheid aantasten van de vergunde of vergund geachte woningen en bedrijfsgebouwen, gelegen buiten overstromingsgebieden, worden teruggedrongen;

Instrumenten van het integraal waterbeleid zijn:

de watertoets,

de afbakening van oeverzones langsheen oppervlaktewaterlichamen, met uitzondering van de waterwegen (oeverzones van waterwegen worden gemotiveerd afgebakend in het stroomgebied- of (deel)bekkenbeheerplan),

tegen eind 2006 voor elk bekken een bekkenbeheerplan,

de opmaak van deelbekkenbeheerplannen,

de oprichting van waterschappen.

Het decreet is een kaderdecreet. De instrumenten moeten via uitvoeringsbesluiten operationeel gemaakt worden.

Het natuurrichtplangebied valt integraal binnen het Maasbekken. Het bekkenbeheerplan hiervoor, evenals de deelbekkenbeheerplannen zijn in opmaak. Het DULO-waterplan is gemaakt door de provincie Limburg.

2.5 Wetgeving inzake bos

Onder de voorschriften van het bosdecreet vallen: de bossen, zijnde grondoppervlakten waarvan de bomen en de houtachtige struikvegetaties het belangrijkste bestanddeel uitmaken, waartoe een eigen fauna en flora behoren en die één of meer functies vervullen.

Onder de voorschriften van het decreet vallen eveneens:

de kaalvlakten, voorheen met bos bezet, die tot het bos blijven behoren;

niet-beboste oppervlakten die nodig zijn voor het behoud van het bos, zoals de boswegen, de brandwegen, de aanpalende of binnen het bos gelegen stapelplaatsen, dienstterreinen en ambtswoningen;

bestendig bosvrije oppervlakten of stroken en recreatieve uitrustingen binnen het bos;

de aanplantingen die hoofdzakelijk bestemd zijn voor de houtopbrengst, onder meer die van populier en wilg;

de grienden.

De bossen in beheer bij de Vlaamse Overheid worden weergegeven op kaart A.4.6.2. Die van de privé-eigenaars worden weergegeven op kaart A.4.6.6.

Voor komende bosreservaten zijn:

Lanklaarderbos (83 ha)

Dilserbos (36,5 ha)

Platte Lindenberg (27,5 ha)

Ter hoogte van Pieterheimbos is de oprichting van een bosreservaat gepland.

Domeinbossen zijn:

Bosheide (75 ha)

Kalerheide (40 ha)

Driebeukenbos (50 ha)

2.5.1 Bosbeheerplannen

Een beheerplan is een document met het geheel van maatregelen om de functievervulling van een bos te verwezenlijken, uitgaande van de bestaande toestand, de vooruitzichten en de nagestreefde doelstellingen. Artikel 43 van het Bosdecreet legt de verplichting op tot opmaak van een bosbeheerplan voor:

alle domeinbossen ,

alle openbare bossen ,

alle privé-bossen groter dan vijf hectaren.

Het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de beheerplannen van bossen van 27 juni 2003 verklaart dit nader. Een beheerplan van een openbaar bos en een beheerplan van een privé-bos gelegen in VEN bevat de gegevens vermeld in bijlage 1 (uitgebreid beheerplan) van bovenvermeld besluit. Deze beheerplannen moeten opgesteld worden met in acht name van de criteria duurzaam bosbeheer (zie verder). Voor een privé-bos dat niet gelegen is in VEN volstaat een beperkt bosbeheerplan (bevat gegevens uit bijlage 2 van het besluit).

In een bosbeheerplan van bossen in het VEN worden nadrukkelijk de maatregelen vermeld om de in artikel 18 van het bosdecreet vermelde doelstellingen te realiseren (betreft de ecologische bosfunctie). Het bosbeheerplan dient eveneens in overeenstemming te zijn met het natuurrichtplan (art 46 bosdecreet). Bosbeheerplannen van openbare bossen in het VEN, SBZ-V en SBZ-H gebied vervallen uiterlijk 2 jaar na het van kracht worden van een natuurrichtplan. Binnen die periode van twee jaar dient een nieuw beheerplan ingediend te worden, dat rekening houdt met de bepalingen van het natuurrichtplan.

Bosbeheerplannen van privé-bossen in het VEN, SBZ-V en SBZ-H gebied, welke goedgekeurd werden volgens het vorige besluit betreffende beheerplannen (B.VI. Reg. 4/12/1991) blijven geldig. De bosbeheerplannen voor privé-bos, goedgekeurd met toepassing van het huidige besluit, maar vóór de afbakening van het VEN, vervalt 2 jaar na de afbakening van het VEN.

In het natuurrichtplangebied zijn volgende bosbeheersplannen in opmaak:

Domeinbossen:
Aerdshouwbos

Openbaar bos:

Er zijn drie uitgebreide bosbeheerplannen in opmaak samen met de privé-eigenaars uit de bosgroep Hoge Kempen:

Dilserheide, Stokkemerbos, Lanklaarderbos, Schootsheide, Elerheide, De Broeken, Vliegenheuvel
Zutendaal
Maasmechelen

Privé bos:

Voor volgende bossen bestaat een goedgekeurd bosbeheerplan:

Daalbroekbossen;
Bossen tussen Droogmeervijver en Zonnevijver
Bossen te Daalwezet
Heuvelsven
Bossen tegenover Kalerheide
Bossen bij de terrils van Eisden
Mechels bos

2.5.2 Criteria Duurzaam bosbeheer

Een relevante invalshoek voor het gebiedsgerichte natuurbeleid vormen de 'Criteria voor het behoud en de bevordering van de biologische diversiteit' met als geldend principe: "zorg voor behoud, ontwikkeling en herstel van de ecologische bosfunctie":

instandhouding van habitats, populaties van wilde fauna en flora.

streven naar aandeel inheemse soorten en naar een rijke en gevarieerde bosstructuur, via:

20% van de totale bosoppervlakte bestaat uit of is in omvorming naar een gemengd bestand met inheemse en standplaatsgeschikte soorten.

de opmaak van omvormingsplannen om homogene bestanden van niet inheemse soorten om te vormen:

met betrekking tot homogene populierenbestanden dient een onderetage van inheemse soorten opgebouwd en onderhouden te worden, beheerd als hakhout, populier beheerd als middelhout, met betrekking tot andere niet inheemse homogene bestanden dient omvorming te gebeuren zodat 30% van het grondoppervlak wordt ingenomen door inheemse loofbomen.

ecologische processen beschermen, versterken en herstellen:

zoveel mogelijk streven naar natuurlijke verjonging,

vijf percent van de bosoppervlakte onder beheerplan biedt kansen voor natuurontwikkeling,

streven naar meer dood hout in het bos, met richtwaarde vier percent van het totale bestandsvolume of verdubbeling bestaande hoeveelheid dood hout,

per bestand worden een aantal bomen per hectare aangeduid om de natuurlijke leeftijdsgrens te bereiken.

Bovenstaande wordt geregeld in het besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003 tot vaststelling van de criteria voor duurzaam bosbeheer voor bossen gelegen in het Vlaamse Gewest.

Uitgebreide bosbeheerplannen dienen opgemaakt te worden conform de 'Criteria Duurzaam Bosbeheer'. Bij het beheer van bossen gelegen in VEN gelden de criteria duurzaam bosbeheer.

Artikel 11 van het Maatregelenbesluit stelt dat in een natuurrichtplan zones aangeduid kunnen worden waarbinnen aan de bosbeheerders strengere maatregelen worden opgelegd dan de criteria voor duurzaam bosbeheer. De zones kunnen slechts aangeduid worden voor de bescherming of het herstel van bepaalde habitats. Het type boshabitats waarvoor dit mogelijk is wordt limitatief opgesomd in het Maatregelenbesluit. Wat dit concrete natuurrichtplan betreft heeft dit vooral betrekking op droog bos, zijnde zuurminnend eikenberkenbos of de arme variant van het wintereiken-beukenbos en een aantal 'natte' bostypen: elzenbroekbos en berkenbroekbos.

Deze zones komen in aanmerking voor subsidiëring ter bevordering van de ecologische bosfunctie in uitvoering van het bosdecreet (zie verder).

2.5.3 Verbod op ontbossing

Het beheer van bossen heeft tot doel het bosareaal te bewaren en te brengen of te behouden in een bestendige staat van veelzijdige functie. Ontbossingen zijn in de regel verboden. In volgende gevallen kan een stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing worden verleend:

ontbossingen met oog op algemeen belang, bedoeld in artikel 103 van het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening;

ontbossingen in zones met de bestemmingen woongebied of industriegebied in de ruime zin;

ontbossingen in zones die volgens die de geldende plannen van aanleg of de ruimtelijke uitvoeringsplannen gelijk te stellen zijn met de bestemmingen woongebied of industriegebied in de ruime zin;

ontbossing van de uitvoerbare delen in een niet-vervallen vergunde verkaveling.

In andere gevallen kan op individueel en op gemotiveerd verzoek een ontheffing op dit ontbossingsverbod gevraagd worden.

Met het oog op het behoud van een gelijkwaardig bosareaal wordt in het geval de vergunning verleend wordt, de compensatie van het ontboste bosoppervlakte gevraagd. Deze compensatie wordt gegeven in natura of door storten van een bosbehoudsbijdrage in het Fonds voor Preventie en Sanering inzake leefmilieu en Natuur. Een combinatie van beide is echter eveneens mogelijk.

Voor meer details over ontbossing en compensatie dient artikel 90bis van het bosdecreet en het besluit van de Vlaamse Regering van 16 februari 2001 tot vaststelling van nadere regels inzake compensatie van ontbossing en ontheffing van het verbod op ontbossing erop nagelezen te worden.

2.5.4 Subsidiëring

In uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de subsidiëring van beheerders van openbare en privé-bossen van 27 juni 2003 wordt subsidie verleend in functie van:

herbebossing,

bebossing,

openstelling,

bevorderen ecologische bosfunctie,

opmaak uitgebreid bosbeheerplan.

Voor de beplanting, de bezaaiing of de natuurlijke verjonging van landbouwgronden van min. 0,5 ha met houtige gewassen, kan men gesubsidieerd worden, conform het besluit van de Vlaamse Regering van 28 maart 2003 betreffende de subsidiëring van de bebossing van landbouwgronden. Dit ter uitvoering van de Verordening (EG) nr. 1257/1999 van de Raad van 17 mei 1999 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees oriëntatie- en Garantiefonds voor de landbouw (EOGFL) en tot wijziging en instelling van een aantal verordeningen.

Uiteraard wordt geen subsidie voorzien indien het compenserende bebossingen betreft, indien de werkzaamheden en diensten waarvoor de subsidie wordt aangevraagd in strijd zouden zijn met de bepalingen van een goedgekeurd natuurrichtplan, en indien deze werkzaamheden of diensten in strijd zouden zijn met de bepalingen van art. 36ter van het Natuurdecreet.

Voor de bebossing van gronden gelegen in natuurgebieden, de natuurgebieden met wetenschappelijke waarde, de valleigebieden, de brongebieden, de agrarische gebieden met ecologisch belang en de agrarische gebieden met bijzondere waarde, de natuurontwikkelingsgebieden, het Vlaams Ecologisch netwerk, HRL- en VRL-gebieden en RAMSAR-gebieden dient voorafgaandelijk advies ingewonnen te worden bij het Agentschap voor Natuur en Bos.

2.6 Wetgeving inzake cultureel, landschappelijk en archeologisch erfgoed

2.6.1 Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten

Er zijn geen beschermde monumenten en dorpsgezichten in dit natuurrichtplangebied.

2.6.2 Beschermde landschappen, landschapbeheerplannen

Op 4 april 2003 keurde de Vlaamse Regering drie uitvoeringsbesluiten bij het gewijzigde Landschapsdecreet goed. De drie uitvoeringsbesluiten behandelen het beheerlijk van beschermde landschappen:

besluit van de Vlaamse Regering tot instelling van een premiestelsel voor beschermde landschappen;

besluit van de Vlaamse Regering betreffende de oprichting, de samenstelling en de werking van de beheercommissies voor beschermde landschappen en;

besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 3 juni 1997 houdende algemene beschermingsvoorschriften, advies- en toestemmingsprocedure, instelling van een register en vaststelling van een herkenningsteken voor beschermde landschappen.

Het besluit tot de instelling van een premiestelsel voor beschermde landschappen legt de uitvoeringsmodaliteiten vast voor de opmaak van landschapbeheerplannen en voor de werking van het premiestelsel ten behoeve van de uitvoering van het beheer in beschermde landschappen. Een onderscheid wordt gemaakt tussen een onderhoudspremie van 40% (ondersteuning en de stimulering van instandhouding- en onderhoudswerken) en een landschapspremie tot 80% toegekend op basis van een beheerplan voor het geheel of voor een deel van een beschermd landschap (integraal beheer voor het gehele beschermde landschap of deelentiteiten ervan).

Uit het besluit van de Vlaamse regering tot instelling van een premiestelsel voor beschermde landschappen (4 april 2003, BS: 20 juni 2003):

Art. 2 §2 3° de onderhoudspremie kan niet worden toegekend voor de werkzaamheden in kwestie als ze plaats vinden in een gebied waarvoor het opmaken een bosbeheerplan verplicht is volgens artikel van het Bosdecreet van 13 juni 1990. Voor die werkzaamheden kan enkel een landschapspremie toegekend worden, voor zover zij opgenomen zijn in een goedgekeurd bosbeheerplan met een aanvullend gedeelte waarin maatregelen voor de verwezenlijking van de beheersdoelstellingen voor een beschermd landschap zijn opgenomen;

Art. 2 §2 4° in de gebieden waarvoor natuurrichtplannen dienen te worden opgesteld volgens het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, kan voor die werkzaamheden in kwestie enkel een onderhoudspremie toegekend worden, wanneer ze een aanvulling en verfijning betekenen van het natuurrichtplan in functie van de waarde van het beschermde landschap en voor zover ze als dusdanig zijn opgenomen in het natuurrichtplan.

Art. 13 §2 3° als de werkzaamheden in kwestie plaats vinden in een gebied waarvoor het opmaken een bosbeheerplan verplicht is volgens het Bosdecreet van 13 juni 1990, kan voor die werkzaamheden enkel een landschapspremie toegekend worden als ze opgenomen zijn in een goedgekeurd bosbeheerplan met een aanvullend gedeelte waarin maatregelen voor de verwezenlijking van de beheersdoelstellingen voor een beschermd landschap zijn opgenomen;

Art. 3 §2 4° in de gebieden waarvoor natuurrichtplannen dienen te worden opgesteld volgens het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, kan voor die werkzaamheden in kwestie enkel een landschapspremie toegekend worden, wanneer ze een aanvulling en verfijning betekenen van het natuurrichtplan in functie van de waarde van het beschermde landschap en voor zover ze als dusdanig zijn opgenomen in het natuurrichtplan.

Deze voorwaarden blokkeren gedeeltelijk de toekenning van onderhoud- en/of landschapspremies zolang er geen natuurrichtplan of bosbeheerplan voor het desbetreffende beschermde landschap bestaat.

De beslissing van de Vlaamse Regering stelt dat afdeling Monumenten en Landschappen bij prioriteit de opmaak van een welbepaald natuurrichtplan kan vragen.

Volgende beschermd landschap situeren zich binnen het toepassingsgebied van het natuurrichtplan:

Beschermd landschap: Domein Pieterheim

Domein Pietersheim, in eigendom van de gemeente Lanaken. Dit 80 ha grote park is omwille van het landschap met zijn prachtige dreven, uitgestrekte weilanden, hoogstamboomgaarden, oude bossen, verschillende waterpartijen en de waterburcht grotendeels beschermd als landschap.

Voor dit domein wordt momenteel een landschapbeheerplan opgemaakt. Tevens wordt het domein ontwikkeld als toegangspoort voor het Nationaal Park. Om de verschillende cultuurhistorische, landschappelijke, ecologische en recreatieve aspecten harmonisch te laten samengaan, zonder de draagkracht van het domein te overschrijden, wordt een structuurschets voor het domein ontwikkeld. Deze weerspiegelt de krachtlijnen van een visie over de poortfunctie van het gebied en zijn verbindende functie naar Kempen en Maasland. Een visie over de recreatieve ontsluiting van het gebied maakt hier een substantieel deel van uit. Randvoorwaarden voor bestaande en nieuwe functies garanderen een harmonisch en duurzaam parkgebied naar de toekomst toe.

Voor de instandhouding, het onderhoud, het herstellen of verbeteren van de waarden van het beschermd landschap, wordt bijkomend een landschapsbeheerplan opgemaakt die beheerdoelstellingen en concrete beheermaatregelen uitwerkt voor de komende 27 jaar (Aeolus, 2006). Het Agentschap voor Natuur en Bos zetelt in de stuurgroep en ziet erop toe dat het beheerplan en de ontwikkeling als toegangspoort niet in tegenspraak is met de visie van het natuurrichtplan.

2.6.3 Beschermd archeologische monumenten en zones

De bescherming van archeologisch erfgoed wordt geregeld door het 'decreet houdende bescherming van het archeologisch patrimonium van 30 juni 1993 gewijzigd bij decreet van 18 mei 1999 en 28 februari 2003'.

In het gebied komen 2 archeologische zones voor. De eerste zone ligt langs de steilrand van het Kempens plateau ten zuiden van de E314 en bevat archeologische relictten van de Steentijd. De tweede zone met vondsten uit de Steentijd en de Metaaltijd ligt in het noorden van het natuurrichtplangebied.

2.6.4 Erfgoedlandschappen

Een tweede spoor betreffende de bescherming van landschappen vindt men terug in het decreet betreffende de erfgoedlandschappen van 12 februari 2004 (18 maart 2004 BS). De basis voor de aanduiding als erfgoedlandschap vormt de landschapsatlas. De gebieden die in de landschapsatlas aangeduid staan als waardevol gebied worden eerst in een tussenstap vastgesteld als 'ankerplaats'. Dit gebeurt via een besluit waarin een afbakening en een opsomming van de typische landschapskenmerken en -waarden opgenomen zijn. Later worden deze kenmerken en waarden dan opgenomen in de ruimtelijke uitvoeringsplannen. Eenmaal opgenomen in deze plannen, worden de ankerplaatsen omgezet in erfgoedlandschappen.

De landschapsatlas bevat de resultaten van een uitgebreide landschapsinventarisatie. Deze bestaat uit twee delen die volledig complementair zijn. Een eerste deel, de landschapsatlas, bevat de inventarisatie van de relictten van de traditionele landschappen aan het begin van de 21e eeuw. Deze is wetenschappelijk, gebiedsdekkend en legt de nadruk op landschapskenmerken van bovenlokaal belang met erfgoedwaarde. Een onderscheid wordt gemaakt tussen relictzones, ankerplaatsen, lijn- en puntrelictten. Het tweede deel, de landschapskenmerkenkaart vormt hierop een aanvulling en geeft een oplistijng van ruimtelijke landschapskenmerken van bovenlokaal belang.

De term 'puntrelictten' wordt gebruikt om afzonderlijke objecten met een bijzondere erfgoedwaarde aan te duiden. Vaak behoren zij tot het 'bouwkundig erfgoed', maar ook alle bijzondere landschapselementen (bijvoorbeeld een solitaire boom) worden binnen deze categorie opgenomen. Markante puntrelictten voorkomend binnen het natuurrichtplangebied zijn:

P70345 het Oud kantoor
P70232 Saanhoeve
P70286 Oude hoeve reeds op Vandermaelenkaart aangeduid
P70331 Kasteel Daalbroek
St-Hubertuskapel
Heidemolen
Burcht en kasteelruïne van Pietersheim

'Lijnrelictten' zijn lijnvormige landschapselementen met een cultuurhistorische betekenis. Ze zijn vaak versneden of verbrokken in afzonderlijke segmenten. Lijnrelictten die aangeduid werden binnen het natuurrichtplangebied zijn:

L70032 Steilrand van het Kempens Plateau
L70031 Strook Lieben

L70029 Zijpbeek
L70033 Kolenspoor As

'Ankerplaatsen' zijn de meest waardevolle landschappelijke plaatsen. Zij bestaan uit complexen van gevarieerde erfgoedelementen die een geheel of ensemble vormen. Ze zijn uitzonderlijk op het gebied van gaafheid of representativiteit of nemen ruimtelijk een plaats in die belangrijk is voor de zorg of het herstel van de landschappelijke omgeving. Relevante gebieden, sinds 2001 in het kader van de opmaak van de landschapsatlas aangeduid als ankerplaats, zijn:

A70031 de mijnsite van Eisden

A70020 de zone van de Mechelse Heide tot aan de vallei van de Ziepbeek.

'Relictzones' tot slot zijn gebieden met een grote dichtheid aan punt- of lijnrelicten, zichten en ankerplaatsen en zones waarin de connectiviteit tussen de waardevolle landschapselementen belangrijk is voor de gehele landschappelijke waardering. Grote delen van het natuurrichtplangebied behoren tot volgende relictzones:

R70040 Bossen van Dilsen

R70042 Platte Lindenberg – Mechels bos

R70048 Onder de Berg

R70052 Mechelse Heide-Heiwijk

Het betreft voornamelijk oude bossen voor. De grootste complexen zijn Heiwijk en Pietersembos. Het complex van het Mechels Bos, Lanklaarderbos, Dilsenerbos en Platte Lindenberg vormt een uitgestrekt historisch bosgebied dat rijk is aan archeologische waarden.

Landduinen zijn een ander bepalend relict in het landschap, zoals de stuifzanden van "Onder de Berg" ten oosten van het Koninklijk Domein, deels omgevormd tot akkers en deels beplant met naaldhout. Andere zones liggen onder Ferrarisbos en bos van circa 100 jaar oud. Er liggen enkele andere landduinrelicten in de omgeving, maar buiten het , zoals:

Teutelberg, grotendeels bebost tussen 1850 en 1930 en deels Vandermaelenbos

Klaverberg, groot duinencomplex ten oosten van terril Waterschei,

Proosterbos : grotendeels bebost tussen 1850 en 1930

Historisch stabiele heidecomplexen vindt men in de Mechelse Heide, langs de Ziepbeek, Onder de Berg en de Neerharerheide. Plaatselijk komen zones voor met een stabiele percelering. De meeste vijvers en vennen in het natuurrichtplangebied zijn aangeduid als historische landschapsrelicten.

2.7 Wetgeving inzake jacht

2.7.1 Jachtrecht en jachtrechthouder

Het Jachtdecreet definieert "wild" en maakt een onderscheid tussen "groot wild", "klein wild", "waterwild" en "overig wild". Het jachtopeningsbesluit geeft aan wanneer de jacht en de bijzondere jacht geopend is op bejaagbare soorten. In dit zijn geen beperkingen van kracht voor de Europese Vogelrichtlijn.

Normaliter heeft iedere eigenaar het jachtrecht over zijn volle eigendom tenzij dit recht door de eigenaar verhuurd wordt aan derden-jachtrechthouders. Niet elke verhuring van het jachtrecht is notarieel of op een andere schriftelijke wijze schriftelijk geregistreerd.

2.7.2 Wildbeheereenheden

Jachtrechthouders kunnen zich verenigen in een wildbeheereenheid. Om erkend te worden moet het jachtterrein van een WBE een aaneengesloten oppervlakte van 1000 ha beslaan. De erkenning wordt aangevraagd door ten minste 5 onafhankelijke jachtrechthouders (elk beschikt over een jachtterrein van minimum 40 ha). Terreinen waar het jachtrecht niet geldt en kleiner dan 1 ha moeten niet opgenomen worden. Een WBE dient een liggingplan in (perimeter met contouren). Dit kan één jachtplan zijn, of de som van de verschillende jachtplannen. Bij de aanvraag van de erkenning moet een wildbeheersplan toegevoegd worden. Bij de erkenning verklaart het Agentschap voor Natuur en Bos dat het wildbeheersplan conform de bepalingen van het Natuurdecreet is. De erkenning wordt bij Ministerieel Besluit vastgelegd. In uitvoering van het WBE-plan kan een project gesubsidieerd worden.

Het natuurrichtplan overlapt gedeeltelijk met het jachtterrein van drie erkende wildbeheereenheden (kaart A.2.10):

Capreolus
Bosbeekvallei
Suetendael
Maaslandia

2.7.3 Jachtopeningsbesluit

Het Jachtopeningsbesluit legt per bejaagbare wildsoort de jachtopeningstijden op.

Groot wild:

(Edelhert, damwild, wild zwijn en moeflon: 1/10 tot 31/12)

Reewild: 15/05 tot 15/09 (reebok); 15/01 tot 15/03 (reegeit en kalveren)

Er zijn voorwaarden gesteld bij de Reejacht. Het jachtterrein van de jachtrechthouder bedraagt minstens 250 ha bos en/of KLE of is minstens 1000 ha groot. Een ree-afschotplan is noodzakelijk en wordt goedgekeurd door de woudmeester van het Agentschap voor Natuur en Bos van het De Vlaamse Overheid.

Klein wild: haas, fazant en patrijs

Patrijs: 15/09 tot 15/11

Haas: 15/10 tot 31/12

Fazant: 15/10 tot 15/01

Er zijn eveneens voorwaarden gesteld. De individuele jachtrechthouder dient een wildbeheerplan (4-jaarlijks) en wilddrapport (jaarlijks) voor te leggen indien hij overeenkomstig de statuten geen lid is van de erkende wildbeheereenheid waarvoor het wildbeheerplan werd opgemaakt.

Waterwild: Wilde eend, Smient, Meerkoet, Grauwe en Canadese ganzen.

Wilde eend: 1/09 tot 15/01

Smient: 15/10 tot 31/12

Meerkoet: 15/09 tot 15/01

Grauwe gans: 15/08 tot 30/09

Canadese gans: 15/08 tot 15/01

Er gelden evenwel uitzonderingen mbt vervroegde en bijzondere bejaging.

Overig wild: Vos, Wild konijn en Houtduif

Vos: 01/09 tot 15/01 en niet in straal van 50 meter rond vossen- of dassenburcht

Konijn: 15/09 tot 15/01 en mag gans het jaar door mits melding en om gewasschade te voorkomen bestreden worden. Dit kan binnen een straal van 50 meter rond het perceel waarop schade werd vastgesteld. Maïsteelt komt hiervoor niet in aanmerking.

Houtduif: 15/09 tot 15/01 en mag eveneens het ganse jaar door mits melding en om gewasschade te voorkomen bestreden worden binnen een straal van 50 meter rond het perceel waarop schade werd vastgesteld. Ook hier komt maïsteelt niet in aanmerking.

Er gelden uitzonderingen met betrekking tot vervroegde en bijzondere bejaging.

In een natuurrichtplan kunnen zones worden opgenomen waar de uitoefening van de jacht geheel of gedeeltelijk kan worden verboden ter vrijwaring van de rust van overwinterende of doortrekkende vogels (art. 13 Maatregelenbesluit).

In consensus met de betrokken vertegenwoordiger van de wildbeheerseenheid in de stuurgroep, kunnen in een natuurrichtplan rustzones worden opgenomen waar de jacht niet is toegestaan art. 13 Maatregelenbesluit).

3 BELEIDSMATIGE SITUERING

3.1 Ruimtelijke structuurplannen

3.1.1 Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Met het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) werd in 1997 de gewenste ruimtelijke structuur voor Vlaanderen voorgesteld. Als uitgangsvisie gold een duurzame ruimtelijke ontwikkeling, respect voor de ruimtelijke draagkracht en een kader voor ruimtelijke kwaliteit. Voor het bepalen van de gewenste ruimtelijke structuur gelden de principes van de gedeconcentreerde bundeling, de bescherming van de open ruimte en de herwaardering van het stedelijke weefsel. De vier basiscomponenten die voor deze ruimtelijke structuur gehanteerd werden, zijn: de stedelijke gebieden, gebieden voor economische activiteiten, infrastructuur en het buitengebied. De ruimtelijke structuur van het buitengebied wordt bepaald door de natuurlijke en de agrarische structuur, de nederzettingsstructuur en de infrastructuur. Structuurbepalende functies zijn natuur, bos, landbouw, en wonen en werken op niveau van het buitengebied.

Het grootste deel van het natuurrichtplangebied behoort volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen tot de bestaande natuurlijke structuur. De zeer uitgestrekte natuurgebieden op het Kempens plateau worden beschreven als bossen, heidevelden, beekvalleien en graslanden met weidevogels. Verschillende heiden en vennen zijn zeer goed intact gebleven. Deze niet verzuurde vennen en deze met een ontwikkeling naar hoogveen behoren tot de belangrijkste van Vlaanderen. De naaldhoutbossen hebben een grote waarde door hun uitgestrektheid. In de gewenste ruimtelijke structuur vormt het bos naast natuur, landbouw, wonen en werken een structuurbepalende functie (Vlaamse Overheid, 1998). Voor het natuurrichtplangebied zijn voornamelijk de bepalingen voor gebieden van de natuurlijke structuur relevant.

De natuurlijke structuur is het samenhangend geheel van de rivier- en beekvalleien, de grotere natuur- en boscomplexen en de andere gebieden, waar de voor natuur structuurbepalende elementen en processen tot uiting komen, met aanvullend daarop de ecologische infrastructuur gevormd door lijn-, punt- en vlakvormige natuurelementen, door kleinere natuur- en boscomplexen en door parkgebieden. Binnen de natuurlijke structuur kan de bosstructuur als een deelstructuur met een aantal eigen karakteristieken worden onderscheiden. De bosstructuur bestaat uit het samenhangend geheel van gebieden waar bossen omwille van socio-economische, ruimtelijk en ecologische doelstellingen met het oog op het duurzaam functioneren van de bosstructuur worden behouden en ontwikkeld. Om de interne samenhang en het functioneren van de natuurfunctie binnen het buitengebied te versterken worden gebieden van de natuurlijke structuur afgebakend. Beleidsmatig wordt gekozen voor de afbakening van 125 000 ha grote eenheden natuur (GEN) en de grote eenheden natuur in ontwikkeling (GENO), 150 000 ha natuurverbindingsgebied (overdruk), 10 000 ha ecologisch verantwoorde bosuitbreiding en natuurverbingsgebieden. Deze natuurverbingsgebieden zijn een bevoegdheid van de provincies. Er wordt geen kwantiteit opgelegd. De 10 000 ha ecologisch verantwoorde bosuitbreiding zullen gerealiseerd worden door bestemmingswijzigingen (bosgebied en bosuitbreidingsgebied). Hierbij wordt de nadruk gelegd op bosontsnippering (uitbreiding bestaande bossen, buffer, in functie van natuurontwikkeling of verbinding) en de creatie van stadsbossen (zie punt 7.3.1.2. 'Bosuitbreiding'). GEN en GENO vormen samen het VEN of Vlaams Ecologisch Netwerk. Het natuurrichtplangebied ligt grotendeels in het Vlaams Ecologisch Netwerk.

De agrarische structuur is het samenhangende geheel van gebieden dat het voortbestaan en de ontwikkeling van de landbouw in Vlaanderen moet waarborgen. Deze gebieden worden gevrijwaard van verdere verstedelijking en industrialisering. Het RSV reserveert 750.000 hectaren voor de agrarische structuur. De afdeling Land werkte een cartografische weergave van de agrarische structuur uit.

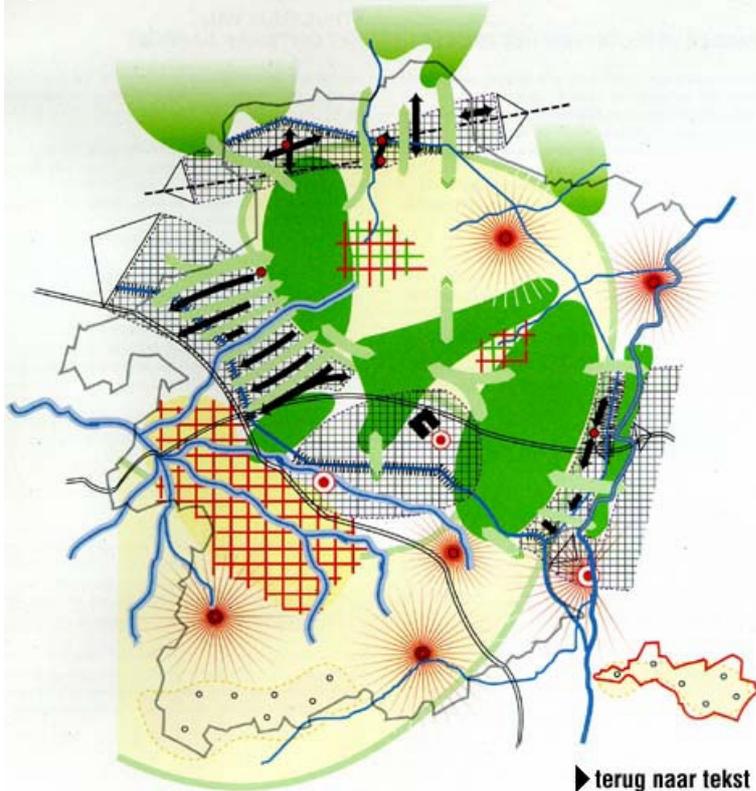
Op 3 juni 2005 besliste de Vlaamse Regering over de wijze waarop belangrijke agrarische gebieden op korte termijn herbevestigd kunnen worden. Uit de nota aan de leden van de Vlaamse regering blijkt dat rond 2/3de van de gewenste agrarisch structuur (GAS) consensus zou bestaan.. Het betreft gebieden met agrarische bestemming die niet geclaimd worden door andere buitengebied

functies als natuur en bos. Een beleidsmatige herbevestiging van de bestaande agrarische bestemming is bijgevolg voldoende om op korte termijn rechtszekerheid te bieden aan de landbouwsector. Belangrijk is dat agrarische gebieden, die tevens gelegen zijn binnen de perimeter van vogel- of habitatrictlijngebied, niet beschouwd worden als consensusgebied. De werkwijze zoals in bovenvermelde nota beschreven heeft dus geen betrekking op de agrarische gebieden gelegen in het NRP.

3.1.2 Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan Limburg

In het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan Limburg streeft men naar een versterking van de steden en het bewaren van de open ruimte (Figuur 1). Het natuurrichtplangebied wordt beschouwd als een grote bos- en natuureenheid in Limburg dat in verbinding staat met de overige grote natuurkernen, zijnde de zone tussen Oudsberg en de Teut-Tenhaagdoornheide en de bossen en heide van de Lage Kempen. Ten oosten wordt het natuurrichtplangebied gescheiden van de Maasvallei door het stedelijk netwerk tussen Dilsen en Lanaken. Het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan voorziet in dit stedelijk netwerk een aantal ecologische corridors tussen het Kempens plateau en het natuurkerngebied van de Grensmaas en de Bosbeekvallei.

Figuur 1. Gewenste structuur in Limburg (Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan Limburg)

Goedgekeurde provinciale natuurverbindingsgebieden zijn:
tussen plateau en Maasvallei:
Schootsheide en omgeving Bichterweerd;
bossen ten oosten van de Driepaalhoeve en de omgeving voetveer Veurzen, via Ommerstein;
Platte Lindeberg en omgeving Negenoord;
Tussen Pietersheimbos en kasteel Hocht;
Ziepbeek tussen Nationaal Park en Maas;
tussen plateau en Bosbeekvallei;
de Zuid-Willemsvaart;
tussen Daalbroek en Ziepbeek;
de berm langs de E314
het kolenspoor

De provincie Limburg heeft de bevoegdheid om een natuurrichtplan te maken voor deze natuurverbindingsgebieden. Voor de verbinding 24 "Kolenspoor..." is reeds een vooronderzoek gebeurd.

3.1.3 Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Dilsen-Stokkem

Het Kempisch Plateau is één deelruimte waarvoor in het ontwerp van het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan ontwikkelingsperspectieven zijn geformuleerd. Hoewel de ontwikkeling van het buitengebied grotendeels een bevoegdheid is van de Vlaamse en de provinciale overheid, wenst de gemeente een ondersteunend beleid te voeren gericht op het creëren van ecologische verbindingen tussen het Kempisch Plateau en de Maasvallei en door het Kempisch Plateau als natuurkerngebied te versterken.

Worden als natuurkerngebieden genoemd: het boscomplex Schootshei, het boscomplex Dilserbos met het Kruisven, het Stokkemberbos met het Heuvelsven, het Lanklaarderbos.

De omgeving van de Driepaalhoeve is een natuuraandachtszone. De grindgroeve Algri-Bormans is een natuurontwikkelingsgebied als deel van het natuurkerngebied van het Kempisch Plateau.

De steilrand wordt beschouwd als de drager van de bosstructuur. Wat betreft de landbouw op het Plateau wordt ernaar gestreefd deze af te stemmen op de natuurwaarden. Beperkte ruil tussen landbouw en natuur aan de randen van de natuur- en bosgebieden zou kunnen overwogen worden om het bestaande gebruik in overeenstemming te brengen met de bestemming.

De inrichting van het de toegangspoort naar het Nationaal Park Hoge Kempen op het mijnterrein van Eisden-Lanklaar is een belangrijk perspectief dat de gemeente wenst te ondersteunen.

3.1.4 Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Maasmechelen

In het ontwerp gemeentelijk ruimtelijk structuurplan worden de bos- en heidegebieden beschouwd als hoofdelementen van de natuurlijke structuur. Het is de bedoeling om alle storende functies, die versnippering in de hand werken, op te heffen. Voor volgende enclaves wordt een uitdoofscenario opgelegd:

Industriegebied OP de Berg

Zand- en grindgroeven

Landbouwenclaves

Crosscircuit Duivelsberg

ULM vliegveld

Weg naar Heiwijck na stopzetting van de zand- en grindwinning

De gemeente wenst de open ruimte gebieden tussen het Plateau en de Maasvallei te versterken door de ontwikkeling van ecologische stapstenen, groene vingers, gemeentelijke groengebieden, en gemeentelijke natuurverbindingen.

Het uitbouwen van de poorten van het Nationaal Park Hoge Kempen is voor de gemeente een belangrijk ontwikkelingsperspectief.

3.1.5 Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Lanaken

Het ontwerp gemeentelijk ruimtelijk structuurplan ondersteunt de uitbouw van het Nationaal Park Hoge Kempen en de daaruit volgende maatregelen: natuurontwikkeling en -herstel, het op termijn uitdoven van bezoekersintensieve activiteiten (oa Ter Dennen) en het afschaffen van wegen (Daalbroekstraat). Domein Pietersheim is een belangrijke toegangspoort tot het Nationaal Park. Volgende open ruimte gebieden wenst de gemeente Lanaken (mee) te ontwikkelen:

open ruimte verbinding Tombos ten noorden van Rekem

deze tussen het Domein Pieterheim, het beschermde landschap rond de abdij van Hocht en het natuurgebied Hochter Bampd en het bijzonder groengebied Zangersheide.

3.1.6 Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Maaseik

Het gedeelte van de stad Maaseik gelegen in het natuurrichtplangebied is het landbouwgebied Dorne-De Houw. In het ontwerp gemeentelijk ruimtelijk structuurplan is dit gebied omschreven als een landbouwkerngebied waarin twee natuurverbindingsgebieden liggen, bestaande uit

boscomplexen die als stapstenen fungeren. De connectiviteit tussen de stapstenen kan verhoogd worden door het versterken van de kleine landschapselementen.

De typische groene rand van het Kempisch Plateau dient behouden te blijven en waar mogelijk versterkt door bosuitbreiding en beheermaatregelen. Extensieve landbouw is mogelijk. Beheerslandbouw wordt nagestreefd.

3.1.7 Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan As

De open ruimte en de natuurlijke waarden beter beheren en nieuwe kansen bieden is de toekomstvisie op langere termijn volgens het ontwerp ruimtelijk structuurplan van de gemeente As. Het bos- en heidegebied Bosheide en Ruwmortelsven zijn één van de belangrijkste natuurwaarden binnen de gemeente. De landbouwactiviteit op de open plekken in het Oleinderheidebos zijn laagdynamisch en kunnen, wat betreft het gemeentebestuur, in stand gehouden worden. Het station van As is een belangrijke toegangspoort voor het Nationaal Park Hoge Kempen.

3.1.8 Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Genk

De delen van de stad Genk die zijn opgenomen in dit natuurrichtplangebied zijn: de bossen van Horensberg en Bodem. In het ontwerp van het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan van de stad is voorzien dat deze bossen als dusdanig blijven behouden. Er is een hoge recreatiedruk ter hoogte van het geluidssportencentrum Horensbergdam, maar in de Bodembossen is ervoor gekozen de recreatiedruk beperkt te houden tot doorgaande fietsers, wandelaars en ruiters. Het recreatief medegebruik is ook geregeld via het bosbeheerplan.

3.1.9 Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Zutendaal

Enkel de Oleinderheide, dat door de E314 van de rest van de Zutendaalse bossen is afgesneden, maakt deel uit van dit natuurrichtplangebied. In het ontwerp van het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan is voorzien dat de bossen op het Kempisch Plateau als één aaneengesloten bosstructuur behouden blijven en verder versterkt worden. De ecologische waarde van de bossen zal door de voorziene systematische omvorming van de monotone naaldhoutbestanden. Het Steleven en het Militair Domein, daar waar de Veldparelmoervlinder voorkomt, zijn prioritaire aandachtsgebieden.

3.2 Milieubeleidsplan

Het Vlaamse milieubeleid baseert zijn prioriteiten op het Europese Milieubeleidsplan MAP 6. De klemtonen op klimaat, biodiversiteit, gezondheid en natuurlijke hulpbronnen worden daarbij overgenomen voor Vlaanderen. Naast voorgaande 'inhoudelijke' prioriteiten worden er ook een aantal 'strategische' prioriteiten geformuleerd, waaronder: integratie, de betrokkenheid van actoren, de versterking van de beleidsontwikkeling via wetenschappelijk onderzoek, aandacht voor beleidsvoorbereiding, etc. ...

De inhoudelijke benadering van het milieubeleid wordt voorgesteld aan de hand van milieuthema's. Twaalf milieuthema's worden in het MINA-3 beschreven. Telkens worden trends en doelstellingen aangegeven, met de daartoe vereiste maatregelen en projecten.

Binnen het thema 'verlies aan biodiversiteit' worden vier projecten voorgesteld met als doel: gebieden met effectief natuurbeheer realiseren, streven naar een duurzaam en kwalitatief hoogstaand bosbeheer, (gebiedsgerichte) actieplannen opstellen die bron- en effectgerichte maatregelen bevatten met betrekking tot verzuring, verdroging, vermesting, verontreiniging en versnippering en tot slot beschermingsmaatregelen treffen voor een aantal kwetsbare, bedreigde, zeldzame en internationaal belangrijke soorten.

3.3 Provinciaal milieubeleidsplan

Het provinciaal milieubeleidsplan formuleert het provinciaal milieubeleid voor de periode van 2005 tot 2009.

Het provinciaal milieubeleidsplan stelt voor het soortgericht natuurbeleid en het gebiedsgericht milieubeleid onder meer de volgende doelstellingen voorop:

Soortgericht beleid:

structureel en duurzaam bijdragen tot het behoud en de versterking van de bestaande populaties; het uitbreiden van de basiskennis met betrekking tot populatiegrootte, verspreidingspatroon, trends en ecologische eisen en monitoring van de soorten in Limburg. Soortenbescherming kan namelijk maar succesvol zijn pas worden gerealiseerd als ook hun typische biotopen worden beschermd.

Gebiedsgericht beleid:

gecoördineerd beheren en openstellen voor het publiek van de heidegebieden in Limburg; het gepast beschermen van de heidegebieden door het realiseren van een verankering in het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan. Een beperking van de luchtverontreiniging en een integraal waterbeheer kunnen de vergrassing van de heide tegengaan; het toekennen van het statuut "bosreservaat" aan meer openbare bossen.

3.4 Provinciaal natuurontwikkelingsplan

Niet van toepassing

3.5 Gemeentelijk natuurontwikkelingsplan

De milieuconvenant is een vrijwillige overeenkomst tussen het Vlaamse Gewest en een gemeente en heeft als doel het uitvoeren van een gemeentelijk natuur- en milieubeleid te ondersteunen. Het eerste convenant liep van 1992 tot 1996 waarbij subsidies werden gegeven voor onder meer het indienen van een gemeentelijk natuurontwikkelingsplan (GNOP).

Uit deze gemeentelijke natuurontwikkelingsplannen zijn de acties die betrekking hebben op het natuurrichtplangebieduitgeselecteerd.

Dilsen Stokkem

opstellen van een natuurgericht bosbeheersplan voor de gemeentebossen Dilsenerbos (170 ha) en Lanklaarderbos (100ha) met als randvoorwaarden de multifunctionaliteit van het bos en de toepassing van het Pro Sylva-concept, en het ruimtelijk streefbeeld voor de steilrand van het Kempens plateau. Deze bossen bestaan voor een groot deel uit gelijkjarige éénvormige bestanden. Versnelde omvorming naar meer natuurlijk bos is noodzakelijk. Gewestplanbestemming is N-gebied.

motorsport-vrij maken van bosgebieden met als pilootgebied het Lanklaarderbos

opstellen van stand-stillscenarië en uitdovingsbeleid voor zone met illegale weekendverblijven in omgeving Heuvelsven en omgeving Drie-eikenweg-Beukenweg.

Realisatie van een heidereservaat in de ruime omgeving van de woonwijk 'Grote Homo'.

Landschappelijke inpassing van Wijk Grote Homo door aanplanten van buffer en schermbos ten westen van de woonwijk (min 25 m breed)

Weideven Kleine Homo Inrichting en beheer als Weideven (paaiplaats amfibiën) door beperkingen op agrarisch gebruik, machinaal plaggen). Sterk geëutrofiëerd weideven, belangrijk als paaiplaats voor amfibiën. Intensief agrarisch gebruik ondanks de bestemming van Natuur- en Reservaat op het gewestplan. Grondverwerving, opstellen inrichtings- en beheersplan, afspraken inzake opvolgen beheer

aanleg amfibieëntunnel aan beide zijden van de watertorenstraat en/of Hoeveweg en geleidingselementen plaatsen voor voorjaarstrek van vooral Gewone pad. Actie te koppelen aan inrichting Weideven

Lanaken

Natuurgericht bosbeheersplan

Sensibiliseringscampagne natuurvriendelijke bossen

Herstel ecologische kwaliteiten Ziepbeek en Groenstraatbeek

Sanering stortterrein Rekem

Natuurgericht beheersplan Pietersheim

Landschappelijke inpassing "Oude Neerharerweg"

Natuurontwikkeling groeve "Pietersheim"

Maasmechelen

Ontmoedigen actieve recreatie steilrand Kempisch Plateau

Verscherpt toezicht storten van zuiveringslib op zandgronden
Natuurgericht bosbeheersplan
Sensibiliseringscampagne natuurlijke bossen
Gericht natuurbeheer Mechels Bos
Realiseren GEN "Mechelse Heide"
Afbouwen toeristische weg
Heidecentrum Maasmechelen
Opheffen parkeerterrein "Duivelsberg"
Aarden wal achter Kikmolen
Afbouwscenario landbouwkundig gebruik "onder Duivelsberg" en "Heiwijck"

As
Voorgestelde acties m.b.t. het gebied :
Natuurgericht bosbeheersplan
Sensibiliseringscampagne natuurlijke bossen
Afsluiten wegen voor gemotoriseerd verkeer
Inrichten ruwmortelven
Inrichten kleinste ven
Landschapsherstelplan Ruwmortelsheide
Natuurgericht beheer wandelpark nabij station

Zutendaal
Natuurgericht bosbeheersplan
Sensibiliseringscampagne natuurlijke bossen
Sensibiliserings- en informatiecampagne jeugd en toerisme
Ontmoedigen autoverkeer in bos- en natuurgebieden
Integreren Grote Heide (ten N van E314) in GEN Mechelse Heide
Beschermingsmaatregelen aan Steleven en inrichting omgeving

Genk
Ontwikkeling "natuurbos" en "bomenrijke heide" voor Kattevennen en Olenderheide

Anno 2006 werden een aantal van de voorgestelde acties in praktijk uitgevoerd, maar er blijven héél wat acties niet gerealiseerd over. De realisatie hiervan is nochtans noodzakelijk voor de handhaving van de actuele natuurwaarden en voor de gewenste verbetering van de huidige toestand.

3.6 Samenwerkingsovereenkomst

Als opvolger van de gemeentelijke milieuconvenanten is er sedert begin 2002 de samenwerkingsovereenkomst 'Milieu als opstap naar duurzame ontwikkeling'. De eerste geldt voor de periode 2002-2004, zijn opvolger 2005-2007 werd op 28 mei 2004 door de Vlaamse Regering goedgekeurd. De overeenkomst wil de gemeenten stimuleren om verdergaande stappen te zetten in hun milieubeleid, en dat milieubeleid te integreren in hun ander beleid, bijvoorbeeld door te kiezen voor milieuvriendelijker kantoormaterialen en schoonmaakmiddelen, door energie- en waterverbruik van gemeentelijke gebouwen door te lichten, enz. De overeenkomst geeft gemeenten daarbij de kans om een deel van hun inspanningen en investeringen via subsidies terug te winnen.

De samenwerkingsovereenkomst is opgedeeld in acht clusters. Hiervan zijn er drie verplicht uit te voeren door de gemeente, met name:

Instrumentarium (organisatie van het milieubeleid in de gemeente)
Vaste Stoffen (het afvalstoffenbeleid).
Water. (organisatie van het duurzaam lokaal waterbeleid)

Vervolgens dient de gemeente minimaal nog twee bijkomende clusters uit te voeren, vrij te kiezen uit:

Natuurlijke entiteiten (het natuur-, bos-, groen- en landschapsbeleid en de mogelijkheid tot het subsidiëren van projecten)
Hinder (het beleid rond geur-, geluid- en lichthinder)
Mobiliteit
Energie (Duurzaam energiebeleid, zowel intern (gemeente diensten) als extern (burgers)).

Burgers en doelgroepen. Het voeren van een communicatiebeleid (intern - extern).

Als een gemeente intekent op de samenwerkingsovereenkomst dan moet ze ieder jaar een milieujaarprogramma opmaken, waarin ze rapporteert over alle initiatieven die genomen zijn in het voorgaande jaar (= rapportering) en gepland zijn in het lopende jaar (= planning) en dit voor iedere cluster die het ondertekend heeft. Verder schrijft ze per cluster een beknopte visie neer op maat van de gemeente.

Verder zijn er drie verschillende intekenniveau's met telkens een hoger ambitieniveau. Met ieder bijkomend niveau worden de te behalen doelstellingen zwaarder.

De zeven gemeenten in het NRP-gebied ondertekenden een samenwerkingsovereenkomst met de Vlaamse overheid.

Dilsen-Stokkem

Maasmechelen

Lanaken

Maaseik

As

Genk

Zutendaal

4 Abiotiek

4.1 Geomorfologie en reliëf

Het natuurrichtplangebied strekt zich uit op het Hoogterras van de Maas of het Kempens Plateau en het middenteras aan de oostelijke zijde van het plateau. Ook de steile rand tussen beide plateaus behoort tot het gebied. Het hoge plateau ligt op 92.5 m (TAW) boven zeeniveau, de vlakte van het middenteras van de Maas op 50 tot 52.5 m. Op het middenteras breken natuurlijke stuifduinen het vlakke oppervlak.

De Kikbeek, de Ziepbeek en de Asbeek stromen in oostelijke richting naar de Maasvallei en vormen de belangrijkste natte valleien van de plateaurand. In de steilrand zijn ook verschillende droogvalleien aanwezig. Deze voeren in de winter het oppervlaktewater oostwaarts af.

4.2 Geologie

De ondergrond is gevormd in het Tertiair en bestaat uit overwegend continentale afzettingen (de Zanden en het Grind van Genk, de Zanden van Opgrimbie, de glaszanden) uit het Bolderiaan. In het Kwartair, tijdens de Mindelijstijd, werden door de Maas daarop vooral grinden afgezet. Deze grinden werden tijdens de Wurmijstijd op hun beurt afgedekt met zanden van niveo-eolische oorsprong. Door periglaciale verschijnselen (het gevolg van vries- en dooi-effecten) werden deze dekzanden deels vermengd met de grinden.

Het grind en witzand in de ondergrond verklaren de aanwezigheid van grind- en zandgroeves in het

De dekzanden kunnen evenwel ontbreken, zoals aan de oostrand van het plateau. Tijdens het Boreaal (na de laatste ijstijd, ± 6000 j geleden) werd het dekzand daar weggespoeld en als alluvium afgezet in de valleien. Uitzonderlijk komen ook venige afzettingen voor zoals in de Asbeek- en de Ziepbeekvallei. Op

4.3 Pedologie

4.3.1 Bodem

Het geologische substraat van de Hoge Kempen is gevormd door Maasafzettingen, dekzanden en stuifzanden. Dit materiaal vormt arme zandgronden. Het meest voorkomende profiel is de podzol. Typisch voor de Mechelse Heide is het voorkomen van lemige grindrijke zandgronden, waarop heide met brem voorkomt. Jonge landduinen komen voor in het gebied Onder de Berg. In de groeves dagzomen de verschillende geologische lagen.

4.4 Hydrologie

4.4.1 Hydrografie en menselijke regulering

De belangrijkste beken zijn de Ziepbeek (70-47 m), de Asbeek (87-47 m) - waarvan een zijtak aan het Rekemerhof in de Ziepbeek uitmondt - en de Groenstraatbeek, die de Ziepbeek verbindt met de beek die in de depressie van Heiweik loopt.

In de beekvalleien ligt de permanente grondwatertafel op minder dan 125 cm. Ze komt aan de oppervlakte in venige kommen en vijvers. In de winter en de lente kan deze aquifer zelfs het maaiveld bereiken, zodat bepaalde gronden tijdelijk onder water komen te staan. De beekvalleien van de Ziepbeek, de Kikbeek en de Asbeek zijn in hun bovenloop dan ook van nature uit het hele jaar door nat tot extreem nat. Al deze beken worden gevoed door kwelwater. Kleine beekjes zijn

het hele jaar watervoerend. Bij de Ziepbeek bijvoorbeeld bevinden zich in de bovenloop ook een aantal vijvers.

De oorspronkelijke loop van de Kikbeek is door de zandgroeve van Opgrimbie droog komen te liggen. De bovenloop van het dal is nog goed herkenbaar in het landschap, maar de Kikbeek wordt nu gevoed door de grote waterplas in de groeve. Recent is in samenspraak met de ontginners en het Agentschap voor Natuur en Bos een dam opgeworpen aan de uitstroom van deze waterplas; dit met twee bedoelingen. Ten eerste om het waterpeil in de groeve te verhogen en zodoende de oppervlakte aan plasdras-situaties te verhogen en om de drainerende werking van de groeve op het grondwaterniveau in de Ziepbeekvallei om te keren en ten tweede om om het water uit de groeve weer in de oude loop van de Kikbeek te kunnen laten stromen.

Op het middenterras en het hoogterras van het Kempens plateau komen een aantal vennen voor met als belangrijkste het vennencomplex van het Heuvelsven, het Breedven in de Mechelse heide en het Ven onder de Berg. Het Breedven in de Mechelse heide valt in de zomer meestal tijdelijk droog. De andere vennen zijn heel het jaar waterhoudend.

In de Ziepbeekvallei komen vijvers voor: de Juffrouwenvijver, de Sluisvijver, het Gaarvijvercomplex, het Aspermansvijvercomplex; en een moeras: het Slaaphuiscomplex.

4.4.2 Grondwater

4.4.2.1 Grondwaterkwantiteit

De grondwatertafel ligt op het Hoogterras op grote diepte (> 10 m). De Zanden van Bolderberg vormen het freatisch reservoir. De Klei van Boom en de Zanden van Eigenbilzen begrenzen de watervoerende laag onderaan. In de nabijheid van de plateaurand ligt het freatische grondwaterpeil 30 à 40 m onder het maaiveld.

Plaatselijk kunnen de podzolbodems rusten op een weinig doordringbare laag van kleiig zand. Andere vennen en moerassen zijn ontstaan op plaatsen waar zich door een verkitting van de ijzer-B-horizont een ondoorlaatbare laag heeft gevormd.

Op het middenterras varieert de natuurlijke waterhuishouding. Ze is afhankelijk van de dikte van de onderliggende grindlaag. De permanente grondwatertafel bevindt zich meestal op meer dan 125 cm. Omwille van de sterk doorlatende zandgronden, kunnen reeds bij kleine hoogteverschillen de bovenste lagen buiten de invloed van de permanente grondwatertafel komen. Maar ook hier komen blijkbaar op bepaalde plaatsen vrij ondoordringbare lagen op beperkte diepe waardoor grond- en hemelwater stagneert, zoals bij het Ven onder de Berg.

4.4.2.2 Grondwaterkwaliteit

Op de kwetsbaarheidkaart van het grondwater in Limburg (De Coster, D. et al, 1986) is het oostelijk deel van het plateau samen met de lagere Maasterrassen geassocieerd als kwetsbaar. Deze zone wordt, zoals reeds vermeld, gekenmerkt door een watervoerende laag van zand of grind onder een onverzadigde zone van plaatselijk meer dan 10 m dikte en door de afwezigheid van een afdekkende deklaag. Omwille van de stroomopwaartse ligging ten opzichte van de potentieel belangrijke drinkwaterwinningzones is het gebied kwetsbaar tot zeer kwetsbaar voor mogelijke beïnvloeding van de grondwaterkwaliteit.

De VMW heeft 3 waterwinningen in de omgeving van het : As, Eisdén-Meeswijk en Neerharen.

4.4.3 Oppervlaktewater

4.4.3.1 Oppervlaktewaterkwaliteit

Waterlopen

De waterkwaliteitsdoelstellingen voor de waterlopen zijn vastgelegd in het besluit van de Vlaamse regering van 8 december 1998. Voor de Ziepbeek geldt de doelstelling viswaterkwaliteit. Dit zijn waterlopen waarin men streeft naar het behoud of herstel van een geschikt habitat voor vissen. De

Kikbeek en de Asbeek dienen volgens de huidige kwaliteitsdoelstellingen te voldoen aan de basiskwaliteit.

In het gebied zijn slechts 2 meetpunten van de VMM aanwezig voor bepaling van de BBI, een waarde die op basis van de voorkomende macroinvertebraten wordt bepaald en die een weergave is van de ecologische waterkwaliteit. Ter hoogte van meetpunt 142200 (Asbeek) werd een goede kwaliteit gemeten. De waterkwaliteit ter hoogte van meetpunt 139810 aan de Kikbeek was in 1994 slecht met een BBI van 2 (cijfer zegt weinig). Het water werd hier verontreinigd door slibdeeltjes als gevolg van de ontginningsactiviteiten in de zandgroeve van Sibelco. Anno 2001 blijkt dat het beekwater nog steeds troebel is, hoewel de aanwezigheid van Weidebeekjuffer, Bronlibel en Beekoeverlibel wijzen op zuiver water. Voor de Ziepbek zijn geen gegevens van de BBI beschikbaar. Het voorkomen van Beekprik wijst op een zuivere waterloop met een matige organische belasting (Seeuws, 1996).

Stilstaande waters

In het kader van het VLINA 97/02 voor stilstaande wateren (Denys et al, 2000) werden een aantal vijvers en vennen in het gebied geïnventariseerd op abiotische karakteristieken en de aanwezigheid van macrofyten, macro-invertebraten, rotiferen en diatomeeën. Uit deze studie is gebleken dat de Droogmeervijver, de Aspermansvijver, het Asbroek- en de Juffrouwenvijver een goede waterkwaliteit hebben.

De ecohydrologische studie van Envico (2000) levert gegevens over de waterkwaliteit van 2 vennen in het gebied. Op basis van de fysico-chemisch analysecampagne in de periode 1999-2000 kan men besluiten dat de waterkwaliteit in de vennen geen negatieve effecten van vermisting, verzuring en verdroging vertoont:

Het Breedven in de Mechelse Heide op het hoogterras van het Kempens plateau en wordt uitsluitend gevoed door regenwater. De waterkwaliteit in het Breedven kan gekarakteriseerd worden als infiltrerend regenwater op een ondoorlaatbare laag. De waterkwaliteit varieert seizoenaal ten gevolge van wisselende weersomstandigheden. In de zomer van 1999 was er een verhoogde ionenconcentratie door mineralisatieprocessen als gevolg van het droogvallen van het ven.

Het Ven Onder de Berg ligt in het Midenterras van de Maas en wordt deels gevoed door regenwater, deels door grondwater afkomstig van het Hoogterras. Dit ven heeft een goede waterkwaliteit. In het systeem is een verticale gradiënt in de waterkwaliteit aanwezig. Op de top van de drijfijl wordt regenwater aangetroffen. In het omringende venwater is iets aangerijkt regenwater aangetroffen. Het uittredende grondwater is nog meer aangerijkt. Over het grootste deel van het ven wordt dit type bepaald door calcium en carbonaat als belangrijkste ionen. Uit een vergelijking van de waterkwaliteit in 1969 en 1999 blijkt dat er tussen 1969 en 1999 een afname van concentraties optrad. Dit is waarschijnlijk te wijten aan de hoge regenval in het najaar van 1998.

5 Biotiek

5.1 De biologische waarderingskaart

De gegevens voor de opmaak van de biologische waarderingskaart dateren van 1978-1981 (eerste versie van BWK, publicatie 1985) en zijn sterk verouderd. Deze BWK werd geactualiseerd naar aanleiding van de studie over dagvlinderpopulaties, waarbij een recente vegetatiekartering werd uitgevoerd.

Het noordelijk deel van het natuurrichtplangebied (Dilsenerbos en Platte Lindeberg) bestaat hoofdzakelijk uit uitgestrekte ecologisch matig waardevolle gesloten naaldhoutaanplanten (Ppm). In alle bossen in het natuurrichtplangebied vormen de open plekken met heide en spontane opslag van het Eiken-berkenbostype (Qb) zeer waardevolle elementen.

Het vennencomplex rondom het Heuvelsven is waardevol gebied met vennen (Ao), droge heide (Cg) en minder waardevolle naaldhoutaanplanten (Ppm). Door het achterwege blijven van een heidebeheer zijn de waardevolle open heidegebieden hier sterk aan het verbossen (Cgb en Qb). Ten noorden en ten zuiden van de N75 liggen ecologisch minder waardevolle zones met intensieve akkers en (Bs, Hp) en 2 grote woonwijken (Ua) (buiten de perimeter).

Het Lanklaarderbos en het westelijk deel van het Mechels Bos evolueerden na een grootschalige bosbrand in de jaren 1976 van een monotone naaldhoutaanplant naar een mozaïek van naaldhout met open plekken met heide (Cgb) en opslag van Eiken-berkenbostype(Qb). In het oostelijk deel van het Mechels bos zijn de naaldhoutaanplanten bewaard gebleven (Pp*).

In het centrale deel van het natuurrichtplangebied vormen de droge heidegebieden (Cg, Cgb) de ecologisch meest waardevolle gebieden. In de Wetenschappelijke zone zijn een aantal stukken heide vergrast met pijpestrootje (Cm). De bossen bestaan grotendeels uit naaldhoutaanplanten (Pp*) met Grove den en Corsicaanse den. Aan de rand van de heidegebieden leidde spontane opslag tot loofbosjes met waardevolle inheemse Wintereik (Qb). In de Mechelse heide en omgeving liggen een aantal uiterst zeldzame vennen en natte heidegebieden (T, Ctm) waarvan het Breedven het best bekend is. Het Ven onder de Berg ligt op het middenterras van de Maas en vormt in Vlaanderen een unieke levensgemeenschap (T+) met goed ontwikkelde trilveenvegetaties en hoogveenelementen.

De uitgestrekte ontginningen (Kc) hebben een belangrijke impact op het landschap. Tijdens de exploitatie hebben deze groeve een geringe biologische waarde. De landbouwenclaves langs de weg Zutendaal-Maasmechelen en de LBUgroeve bestaan hoofdzakelijk uit intensief akkerland (Bs) en zijn biologisch minder waardevol. Het Koninklijk domein van Opgrimbie werd niet gekarteerd. Het bestaat hoofdzakelijk uit bossen, enkele vijvers en perceeltjes met natte en droge heide. Ten oosten en ten westen van dit centraal gebied liggen uitgestrekte naaldhoutaanplanten(Ppm*).

Het zuidelijk deel van het natuurrichtplangebied is aanzienlijk natter. Ten oosten van de steilrand ligt een uitgestrekt moerasgebied met Laagveen (Ms), natte heide (Ce), gageelstruwelen (Sm) en veenbossen (Vo en Vt). Het Asbroek heeft een eigen karakter met schrale dottergraslanden (Hc), ologitrofe vijvers (Ao), vochtige heide en Elzenbroekbossen (Vm, Vt). Het Keestrobos ten oosten van de psychiatrische instelling bestaat hoofdzakelijk uit vochtige Eiken-berkenbos (Qb), enkele populierenaanplanten (Lh); natte ruigten (Hf, Sz en Se) en graslanden (Hr en Hp).

Europese habitats volgens geactualiseerde BWK

Met behulp van de geactualiseerde BWK werd een vertaling gemaakt van de BWK-ecotopen naar de overeenkomstige Europese habitats. Tabel 7 toont een schatting van de oppervlaktes van de verschillende habitats in het gebied.

Tabel 7. Geschatte oppervlakten van Europese habitats in het Natuurrichtplangebied, gebaseerd op gegevens van de BWK.

Natura 2000 Code	Habitat	Aantal ha	Belangrijkste gebieden
2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> soorten op landduinen	2	Wegbermen langs weg Zutendaal-Maasmechelen Grazige vegetaties in geherstructureerde groeves
3130	Oligotrofe wateren van het Middeneuropese en peri-alpiene gebied met <i>Littorella</i> - of <i>Isoëtes</i> -vegetatie of met eenjarige vegetatie op drooggevallen oevers (<i>Nanocyperetalia</i>)	35	Dilservennencomplex Oevers van vijvers in de vallei van de Ziepbeek
4010	Noordatlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>	94	Vallei van Ziepbeek, Neerharerheide, ten oosten van Koninklijk domein
4030	Droge heide (alle subtypen)	761	Mechelse heide en ruime omgeving, ten noorden en ten zuiden van E314
6230	<i>Nardus</i> graslanden	54	In complex met heidegebieden
6510*	Laag gelegen schraal hooiland	12	Asbroek
7140	Overgangs- en trilveen	15	Ven onder de Berg
7150	Slenken in veengronden (<i>Rhynchosporion</i>)	14	In natte heidegebieden
9190	Oude zuurminnende bossen met <i>Quercus robur</i> op zandvlakten	118	Verspreid over Natuurrichtplangebied
91E0	Alluviale bossen met <i>Alnion glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	36	Kwelzones langs zuidelijk deel van de steilrand van Kempens plateau (Pietersembos, Ziepbeek, Koninklijk domein)
Totaal		1142	

Kwaliteit van de habitats

In opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos maakte Eurosense een vegetatie- en evolutiekartering van het staatsnatuurreservaat Mechelse Heide en omgeving. Hierbij werd de evolutie van de vegetatie bepaald op basis van gegevens van luchtfoto's van 1986 en 1996 (Eurosense 1998).

Uit deze studie blijkt dat een groot gedeelte van de heidevegetaties gedegradeerd is. In 1996 was slechts 16 % van het heidearaal niet vergrast. Ongeveer de helft van de heidevegetaties was matig tot zeer sterk vergrast. Deze studie geeft echter een enigszins vertekend beeld, omdat net ervoor ±200 ha heide was afgebrand.

Een tweede belangrijke oorzaak van degradatie is verbossing (22 %) die in grote mate plaats heeft langs reeds bestaande boscomplexen en de grindwinningen. Daarnaast speelt ook degradatie door verruiging met soorten als braam, gagel, brem, gaspeldoorn en adelaarsvaren een rol (11%).

Binnen de beheerde zones in de reservaten en rond de groeves kwamen ook heide-uitbreidingen voor.

Een evaluatie van het actuele heidebeheer op de kwaliteiten voor de fauna (Aeolus, 1999) was positief en wees uit dat het beheer heeft bijgedragen tot het behoud van een aanzienlijk deel van de heidefauna.

De vegetaties van het Breedven zijn redelijk gedegradeerd ten gevolge van verdroging, verzuring en aantasting door heidebrand. Het Ven onder de Berg (overgangs- en trilveen) is momenteel optimaal ontwikkeld. De gesloten bosrijke omgeving vormt op termijn een knelpunt door aanrijking van het ven met organisch intrinsieke materiaal (Envico, 2000).

De staat van instandhouding van de Europese habitats in het natuurrichtplangebied werd recent vastgesteld via een methode die werd ontwikkeld door het Agentschap voor Bos en Natuur en het Instituut van Natuur- en Bosonderzoek.

5.2 Flora

Voor het bepalen van het aantal Rode Lijstsoorten werd een beroep gedaan op Florabank (data van 1972-1999). De gegevens zijn geordend volgens het I.F.B.L. raster van 1x1 km (kwartierhokken) of 4x4 km (uurhokken). Met behulp van de ecologische groepen van Stieperaere en Franssen werd bepaald tot welke habitats deze planten behoren.

In het natuurrichtplangebied komt één habitatrictlijnsoort voor: Drijvende waterweegbree. In totaal komen 56 Rode Lijstsoorten voor, waarvan 12 soorten zeer sterk bedreigd zijn (tabel 8). Planten van voedselarme wateren vormen blijkbaar de meest bedreigde groep met 10 Rode Lijstsoorten. Andere belangrijke groepen zijn soorten van de natte en de droge heiden en soorten bosbiotopen. Naast de typische soorten van bossen op droge zure grond en planten van natte bossen, zijn er ook de overgangen naar de open gebieden erg belangrijk. De Rode Lijstsoorten van kalkrijke ecotopen zijn in het natuurrichtplangebied gebonden aan kwelzones aan de steilrand van het Kempens plateau. De valleien van de Asbeek en de Ziepbeek zijn belangrijk voor een aantal Rode Lijst soorten van schrale graslanden, ruigten en beekbegeleidende bossen.

Tabel 8. Aantal Rode Lijstsoorten van hogere planten volgens de ecologische groepen van Stieperaere en Franssen (bron: Florabank, data van 1972-1999).

Oecologische groepen	Aantal	Soorten
plant van voedselarme wateren	10	Gesteeld glaskroos, Moerashertshooi, Kleine biesvaren, Oeverkruid, Waterlobelia, Drijvende waterweegbree, Pilvaren, Klein blaasjeskruid, Duizendknoopfonteinkruid, Vlottende bies, Kleinste egelskop
plant van natte heiden	7	Slijkzegge, Eenarig wollegras, Moeraswolfsklauw, Beenbreek, Liggende vleugeltjesbloem, Bruine snavelbies, Veenbloembies, Klokjesgentiaan, Ronde zonnedaauw, Heideorchis, Veenbies, Lavendelheide
plant van droge heiden	4	Kleine wolfsklauw, Rode dophei, Jeneverbes, Grote wolfsklauw, Klein warkruid, Kruipbrem
plant van bossen op droge, zure grond	4	Dennenorchis, Fraai hertshooi, Witte veldbies, Echte guldenroede
plant van vochtige, bemeste graslanden	3	Beventjes, Knolsteenbreek, Ijzerhard
plant van natte, bemeste graslanden	3	Herfsttijloos, Rietorchis, Moeraspaardebloem
plant van kalkrijke zomen	3	Gewone agrimonie, Boslathyrus, Wilde marjolein
plant van blauwgraslanden	2	Brede orchis, Gevlekte orchis
plant van kapvlakten	2	Echt duizendguldenkruid, Gewoon vingerhoedskruid
plant van natte bossen	2	Boswederik, Klein glidkruid
plant van kalkarme akkers	1	Akkerandoorn
pionierplanten van matig voedselarme, vochtige graslanden	1	Grondster
plant van droge, neutrale graslanden	1	Geelhartje
plant van kalkgraslanden	1	Kleine steentijm
plant van droge, zure graslanden	1	Gewone vleugeltjesbloem
Laagveenplant	1	Veenmosorchis
Struweelplant	1	Mispel
plant van kalkrijke bossen	1	Aardbeiganzerik
Totaal	48	

5.2.1 Fauna

5.2.1.1 Vogels

In totaal werden in het Nationaal Park Hoge Kempen vanaf 1998 106 broedvogelsoorten waargenomen.

Tabel 9 toont een overzicht van de status van de bijlage I-soorten waarvoor het gebied aangewezen is.

Tabel 9. Overzicht van BijlageI-broedvogels, habitat, bedreigingen en evolutie (actuele status volgens LIKONA Jaarboek, 2005)

Soort	Habitat	Bedreigingen	Rode-lijststatus	Actuele status
Broedvogels				
Botaurus stellaris Roerdomp	Uitgestrekte, onverstoorde rietgebieden, moerassen. Ondiep water en niet te ver vergevorderde verlanding is belangrijk	verstoring en drainage van foerageerplaatsen	Met uitsterven bedreigd	Tot jaren '80 jaarlijkse broedvogel, Jaarlijks overwinteraar in Asbroek en Vallei van de Ziepbeek
Pernis apivorus Wespendief	Uitgestrekte open bossen en parkachtige landschappen			9 broedparen en neemt toe. Belangrijk kerngebied voor Wespendief in Vlaanderen
Circus aeruginosus Bruine Kiekendief	Rietvelden en moerassen, groot jachtgebied met moerassen en vijvers, vochtige weiden en graanvelden	Drainage van moerasgebieden, verstoring door recreatie	Kwetsbaar	Enkel wintergast aan de Juffrouwen- en Sluisvijver
Tetrao tetrix Korhoen	Heideterreinen, hoogvenen met verspreide berken, vliegdennen of bosrand. Zeer gevarieerd habitat met afwisseling van open ruimten (balsplaats), struwelen en bosjes, kruidenrijke akkers of natuurlijk hooiland.	Versnippering, teloorgang van biotoop door verbossing en intensivering landbouw, verstoring door recreatie en jacht	Met uitsterven bedreigd	Verdwenen sinds 1985
Caprimulgus europaeus Nachtzwaluw	Open lichte dennenbossen, bosranden naast brandvlakten, heideterreinen en kaalslag. Aanwezigheid van open zandplekken is belangrijk	Biotoopverlies door bebossing of natuurlijke successie, intensieve recreatiedruk, versnippering van biotopen, vergrassing van heide	Bedreigd	Grootste van de 3 bolwerken van de soort in Vlaanderen: 135 territoria (kerngebieden zijn Mechelse heide, rond de groeves, vallei van de Ziepbeek en Neerharerheide en het Mechels bos: vooral ter hoogte van de steilrand)
Alcedo antis IJsvogel	Opstaande oevers van beken, sloten en plassen. Een verticale wand is noodzakelijk voor de nestholte. Overhangende takken dienen als rust- en uitkijkpost.	Verslechtering waterkwaliteit, rechtekkingen van beken en rivieren, verstoring	Kwetsbaar	1 exemplaar aan Juffrouwenvijver, 1 aan Kikbeek en waarschijnlijk ook in Asbroek
Drycopus martius Zwarte Specht	Rand van naaldbossen, oude gemengde bossen met open plekken (kaalkap, brandwegen)			Homogeen verspreid met voorkeur voor oudere bossen vooral aan de oostelijke steilrand. Neemt toe
Lullula	Open heideterreinen,	biotoopverlies	Kwetsbaar	Circa 50 territoria in

arborea Boomleeuw erik	kaalslagen in bos, randen van zandverstuivingen, jonge naaldhoutaanplanten		natuurrichtplangebied, vooral aan grote heideterreinen en groeves
Luscinia sveciva Blauwborst	Vochtige terreinen met relatief lage en ruige vegetatie en hier en daar opslag van struiken (zoals wilg, gagel, berk, els,...). Open terreinen en plekken met modderige bodem waarop vogel voedsel zoekt	Verwijderen van verlandingsvegetaties voor intensieve viskweek, intensivering landbouw (vermesting, drainage) aanplant van populier en de aanleg van een paardenpiste	31 territoria in de Vallei van de Ziepbeek, de Neerharerheide. en frequent meer en meer in de groeves
Trekvogels			
Visarend	Omgeving van open water	Verstoring Waterverontreiniging	

Andere Bijlage I-soorten zijn niet gebruikt als criterium voor de aanduiding van gebied, maar worden ook waargenomen. Porseleinhoen werd verschillende malen als broedvogel in de Vallei van de Ziepbeek waargenomen.

De voormalige landbouwgebieden aan de Litzberg worden in het voorjaar door Grauwe kiekendief als doortrekgebied gebruikt. Elke winter overwinteren meerdere Blauwe kiekendieven in het richtplangebied en de omgeving (circa 10 exemplaren in 1998). De omgeving van het Breedven in de Mechelse heide en de natte graslanden ter hoogte van de Psychiatrische instelling in de vallei van de Ziepbeek worden tijdens de najaarstrek van Kraanvogel als pleisterplek en slaapplaatsen gebruikt.

Rode Lijstsoorten voor Vlaanderen

Naast de Vogelrichtlijnsoorten van de vogelrichtlijn komen of kwamen in het natuurrichtplangebied een groot aantal vogelsoorten Vlaamse Rode Lijstsoorten voor. Het betreft Klapekster, Grauwe klauwier, Tapuit, Watersnip, Roodborsttapuit, Rietzanger, Gekraagde roodstaart, Sprinkhaanzanger en Boompieper.

Tabel 10. Overzicht van broedvogels van de Vlaamse Rode lijst, habitat, bedreigingen en evolutie (Evolutie volgens Likona Jaarboek, 2005).

Soort	Habitat	Bedreigingen	Rode-lijststatus	Evolutie tot 2005
Klapekster	Uitgestrekte droge en natte heidevelden en veengebieden met voldoende opslag van Berk of Vliedgennen, beekvalleien met jonge aanplantingen of kaalslag	Steeds zeldzamer wordende uitgestrekte en rustige broedgebieden Verstoring Achteruitgang van grote insecten door pesticiden	MUB	wintergast (5-7 ex.) in vallei van de Ziepbeek, Neerharerheide en Mechelse heide
Tapuit	Open, schaars begroeiende terreinen met voldoende reliëf, aanwezigheid van open zand en uitkijkposten is erg belangrijk. Typische holenbroeder	ecotoopverlies door dichtgroei van vegetatie verstoring	MUB	keerde terug als broedvogel na heidebrand in de Mechelse heide in 1996 (5 territoria in 1997), maar sindsdien weer verdwenen.
Watersnip	broedvogel van	Verdroging van	MUB	Broedt in vallei

	zoetwatermoerassen, veengebieden, overstroomde weilanden in beekvalleien, natte heiden en met struiken en bomen omgeven veenplassen, liefst met een modderige bodem en rottende waterplanten.	leefgebieden Intensivering van landbouw verstoring		van de Ziepbeek en omgeving Kleinven op Mechelse Heide
Roodborsttapuit	Open terreinen met voldoende structuurvariatie, zoals heideterreinen met verspreide boomopslag, weiden met hagen, greppels met ruigten, kaalkappen	Achteruitgang van kleinschalige landschappen, intensieve landbouw	B	Houdt stand in heidegebieden, circa 50 territoria
Rietzanger	Moerassen en waterkanten met voldoende hoog opgaande verlandingsplanten (riet, wilgen, grote zegges, Gagel)	Biotoopverlies o.a. door intensivering van visteelt	B	voormalig broedvogel in Vallei van de Ziepbeek
Gekraagde roodstaart	Vrij open bos- of parklandschap met niet te dichte ondergroei en voldoende nestmogelijkheden (holenbroeder). In de Kempen overgangszones tussen bos-heide en licht beboste zones van landduinen en zandverstuivingen	Deels door droogte in winterkwartieren	K	goed verspreid in lichtrijke bosgebieden, circa 65 broedparen
Sprinkhaanzanger	Zowel in vochtige als in droge gebieden met structuurrijke vegetatie. In vochtige ruigtes met dichte begroeiing zoals laagveenmoerassen, natte ruigten, slootkanten, verruigde rietkragen ed. Droge gebieden die in aanmerking komen zijn o.a. droge heiden, begroeide duinen, verwaarloosde hooiweiden, opgespoten terreinen, kapvlakten en jonge bosaanplantingen en droge braamvegetaties.	Biotoopverlies door verdroging, vernietigen van verlandingsvegetaties, aanplanten van populier	K	Circa 15 territoria in heidegebieden
Boompieper	Een kleinschalig landschap met veel overgangen wordt geprefereerd. De overgangszone van heide naar bos, zeer open en lichtrijke Eiken-berkenbossen, jonge aanplantingen en beekvalleien met broekbossen kunnen alle voor de Boompieper in aanmerking komen.	Biotoopverlies door intensivering van landbouw verstoring	A	Algemene broedvogel in open terrein (+/- 200 territoria). Buiten de Kempen gaat de soort achteruit.

In het broedseizoen van 1999 werd voor de eerste maal België een succesvol broedgeval van Brilgrasmus vastgesteld in het reservaat van de Mechelse Heide. Andere bijzondere soorten in het natuurrichtplangebied zijn Havik, Sperwer, Boomvalk, Bosuil, Ransuil, Waterral (Vallei van de Ziepbeek), Houtsnip (68 territoria met belangrijkste kernen in Olenderheidebos, Mechelse heide

tot de vallei van de Ziepbeek en Neerharerheide), Wulp (2 broedparen in wetenschappelijke zone Mechelse heide), Kleine bonte specht (homogeen verspreid in lage aantallen), Kleine karekiet (in vallei van de Ziepbeek en Aspermansvijver), Boomklever (broedt in oudere loofbestanden), Kleine plevier (1 broedgeval in Groeve opgrimbe), Wintertaling (broedvogel in Ziepbeek, Asbroek, Heuvelsven en Kruisven), Slobeend (niet jaarlijkse broedvogel in vallei van de Ziepbeek), Fluitier (vrij algemeen in oudere lichtrijke bossen) en Appelvink (broedvogel in oude bossen met goed ontwikkelde struikkaag). Recent zijn daar de 3-4 broedgevallen van Grauwe klauwier toe te voegen.

5.2.1.2 Vis- en rondbeksoorten

Soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn

Beekprik wordt alleen in zeer zuivere beken met een natuurlijke structuur aangetroffen. De soort werd zowel in de Ziepbeek als in de Asbeek waargenomen. In 1996 bedroeg het geschatte aantal in de Ziepbeek 10-99 ex./100m. In de Asbeek werden 2-9 ex./100 m geteld. Opvallend hierbij is wel dat de soort t.o.v. 1989 op minder punten voorkomt (Seeuws et al. 1996). In 2004 werden er 94 exemplaren gevangen op de Asbeek, vooral in de bovenloop én 110 exemplaren in de Ziepbeek (Likona Jaarboek, 2005).

Andere kensorten van de bovenloop van een Kempense beek zoals Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad werden niet aangetroffen in het natuurrichtplangebied.

In de Kikbeek is de oorspronkelijke visfauna van een Kempense Kleine beek volledig verloren gegaan. In deze waterloop werd alleen nog Rietvoorn aangetroffen. Met uitzondering van Driedoornige stekelbaars zijn de overige soorten in de waterloop atypisch voor een Kempense Beek.

5.2.1.3 Amfibieën en reptielen

De gegevens voor deze diergroep werden gehaald uit 2 verspreidingsatlassen voor deze diergroepen, namelijk "de Verspreiding van amfibieën en reptielen in Vlaanderen" (Bauwens, 1996) en "Amfibieën en reptielen in Limburg" (Schops, 1999) en het recent Likona Jaarboek (2005). Er komen in het totaal 14 soorten voor, waarvan 8 Rode Lijstsoorten.

Kamsalamander is een bijlage II soort volgens de Habitatrichtlijn. Heikikker, Rugstreeppad en Gladde Slang zijn bijlage IV soorten en vereisen dus een strikte bescherming. De overige 2 Rode Lijstsoorten zijn: Vinpootsalamander, Poelkikker, Hazelworm en de Levendbarende hagedis.

Daarnaast werden in het natuurrichtplangebied de volgende soorten aangetroffen: Bastaard en bruine kikker, Alpenwatersalamander, Kleine watersalamander en Gewone pad.

5.2.1.4 Dagvlinders

Gegevens over de dagvlinders zijn afkomstig van de databank van de Vlinderwerkgroep, die gebruikt werd om de verspreidingsatlas op te stellen (Maes en Vandyck, 1999).

Het natuurrichtplangebied behoort zowel op basis van het totaal aantal soorten als het aantal Rode Lijstsoorten tot de hot-spots voor dagvlinders in Vlaanderen (Natuurrapport, 1999). In het natuurrichtplangebied en de nabije omgeving komen in totaal 17 soorten dagvlinders voor, die vooral een Limburgs verspreidingsareaal hebben. Het betreffen (Likona Jaarboek, 2005):

Dambordje, Dwergklaverblauwtje, Klaverblauwtje, Boswitje, Bruin dikkopje, Spiegeldikkopje, Kommavlinder, Gentiaanblauwtje, Veldparelmoervlinder, Grote weerschijnvlinder, Bruine eikenpage, Heideblauwtje, Kleine ijsvogelvlinder, Bont dikkopje, Heivlinder, Grote vos, Eikenpage, Groentje, Koevinkje, Oranjetipje.

Het Veenhooibeestje kwam tot in 1987 voor in de vallei van de Ziepbeek, maar is inmiddels uitgestorven in Vlaanderen. De Veldparelmoervlinder is in Vlaanderen met uitsterven bedreigd. Een belangrijke populatie bevindt zich op het Militair domein van Zutendaal net buiten het gebied.

Ook de Kommavlinder komt er voor. Het Gentiaanblauwtje kwam hier voor tot na 1991 maar is sedert 1999 verdwenen uit het gebied, nochtans herbergen de Vallei van de Ziepbeek en de Neerhareheide nog voldoende oppervlakte potentieel leefgebied. De soort is opgenomen op de voorgestelde Europese Rode Lijst Dagvlinders (Van Swaay et al, 1997). Een herintroductie van deze soort is te overwegen.

5.2.1.5 Libellen

De Rode Lijstsoorten in de Kempen zijn hoofdzakelijk gebonden aan vennen, matig voedselrijke plassen en waterlopen met een geringe verontreinigingsgraad en goede structuurkenmerken. Zowel de natte heiden, beekvalleien moerassen en broekbossen met open water zijn belangrijk voor grote aantallen Rode Lijstsoorten. In het natuurrichtplangebied werden in totaal 50 libellensoorten genoteerd, waarvan 18 Rode Lijstsoorten.

Met uitsterven bedreigd: Speerwaterjuffer en Gevlekte witsnuitlibel;

Bedreigd: Bosbeekjuffer, Bruine korenbout Maanwaterjuffer, Variabele waterjuffer, Gewone bronlibel en Hoogeveenglanslibel

Kwetsbaar: Tangpantserjuffer, Glassnijder, Venglazenmaker, Gevlekte glaslibel, Beekoeverlibel, Kempense heidelibel, Noordse witsnuitlibel

Geen Rode Lijstsoorten, maar ook zeldzaam zijn: Tengere pantserjuffer, Koraaljuffer en Venwitsnuitlibel

(Likona jaarboek, 2005)

Hiermee behoort het gebied tot de hot-spots van soortenrijke gebieden voor libellen in Vlaanderen (Natuurrapport, 1999). Enkel de Gevlekte witsnuitlibel is een Bijlage II-soort van de Habitatrichlijn die ooit werd waargenomen op de Neerharerheide. De vallei van de Ziepbeek is trouwens het libellenrijkste deelgebied.

5.2.1.6 Sprinkhanen en krekels

Uit de voorlopige atlas en "rode lijst" van de sprinkhanen en krekels van België (Decler K et al, 2000) blijkt dat het natuurrichtplangebied een rijke sprinkhanenfauna bezit. De meeste recente gegevens geven 28 soorten aan voor het Nationaal Park Hoge Kempen, waarvan 15 Rode Lijstsoorten (Likona Jaarboek 2005).

Kwetsbare soorten zijn: Blauwvleugelsprinkhaan, Snortikker, Wekkertje, Moerassprinkhaan, Zompsprinkhaan, Zanddoortje,

Zeldzame soorten zijn: Zadelsprinkhaan, Boskrekkel, Heidesabelsprinkhaan, Veldkrekkel, Negertje, Struiksprinkhaan, Gouden sprinkhaan, Kustsprinkhaan.

De Zadelsprinkhaan komt in Vlaanderen enkel in deze regio voor, waardoor dit gebied van Vlaams belang is voor het behoud van deze soort.

Zowel de vallei van de Ziepbeek, als de Mechelse heide, de groeves en de terril van Eisden zijn bijzonder rijke sprinkhaangebieden.

5.2.1.7 Andere ongewervelden

In het Nationaal Park Hoge Kempen werden tot op heden 978 keversoorten genoteerd (Likona Jaarboek, 2005).

De droge heide met de groeves is de meest soorten rijke zone in het gebied. Bijzondere soorten zijn bijvoorbeeld; Basterdzandloopkever, Groene Zandloopkever, Boszandloopkever, Bronzen zandloopkever, Gekorrelde loopkever, Roodborstloopkever, Roodpotige breedhalsloopkever, Goudrandloopkever. Door het zure karakter van de venen en vennen zijn ze soortenarmer, maar er komen toch zeer bijzonder soorten voor zoals de *Atanygnathus terminalis* die in het Ven onder de Berg voorkomt; de enige vindplaats in Vlaanderen.

De bossen in het natuurrichtplangebied zijn vrij recent, waardoor er relatief weinig doodhoutkevers voorkomen. Het Vliegend Hert (*Lucanus cervus*) is een soort van Bijlage II van de habitatrichlijn. De soort is oort waargenomen in de omgeving van de Mechelse Heide en ook eens nabij het Lanklaarderbos. Het ecotoop bestaat uit oude loofbossen. De larven ontwikkelen zich in rottend hout (hoofdzakelijk zomer- en wintereik). Hun ontwikkeling duurt minstens 5 jaar. Vooral de latere vermolmingsstadia zijn belangrijk. Volwassen dieren leven van sapafscheidingen van bomen en fruit. De belangrijkste bedreigingen bestaan uit intensieve bosbouw (onvoldoende aandeel liggend en dood staand hout). De soort kwam voor in de Mechelse heide in een wintereikenstruweel in het noordelijk deel van de wetenschappelijke zone (Heutz, G et al, 1998). Daarvoor werd de soort slechts enkele malen vastgesteld in Zuid-West -Vlaanderen en Brabant (Hermey et al, 1994). Of de soort er recent nog voorkomt is niet duidelijk. Het natuurrichtplangebied heeft echter hoge potenties voor deze soort gezien het groot aandeel bos, dat systematisch verouderd en de extensivering van de bosbouw.

In het natuurrichtplangebied en meer bepaald in het Nationaal Park Hoge Kempen zijn 34 mierensoorten waargenomen. Dat is drie vijfde van de Vlaamse mierenfauna. Hiervan zijn er 9 Vlaamse Rode Lijstsoorten en 1 internationaal kwetsbare soort (Likona Jaarboek, 2005).

De met uitsterven bedreigde soorten zijn: Woekermier en de Amazonemier. Deze twee zijn enkel bekend van oude literatuurgegevens. Of ze er nu nog voorkomen is dus een vraagteken.

Sterk bedreigde soorten zijn: Veenmier, Mosslankmier, Lepelsteekmier, Sabelmier, Heidedraaigatje. De eerste drie komen voor in de Vallei van de Ziepbeek en de laatste twee enkel op de Mechelse Heide.

Kwetsbare soorten van de heide en schrale graslanden zijn: Zwartrugbosmier, Rode baardmier, Bloedrode roofmier, Veldmier, Buntgrasmier, Kokersteekmier, Duinsteekmier.

De behaarde bosmier is een kwetsbare soort typisch voor de bosranden en de Oprolmier is typisch voor stenige terreinen.

Bijzondere bijensoorten die zijn waargenomen zijn: Heidezandbij, Heidewespbij, Heidezijdebij, Heideviltbij. Een ernstige bedreigde soort die recent werd waargenomen is de Boshommel (Likona Jaarboek, 2005).

6 LANDSCHAP

6.1 Cultuur historisch landschap

Historische referentiebeelden kan men terugvinden op historisch kaartmateriaal. Voor het opstellen van het ecologisch optimaal beeld werden de volgende kaarten geraadpleegd
Ferrariskaart (1770-1777)
Vandermaelenkaart (1865)
topografische kaart van 1926.

Ook de beschrijvingen van Professor Massart die rond 1910 de landschappelijke en botanische waarden van Vlaanderen op foto's vastlegde, geven veel waardevolle informatie. Allemeersch et al. (1988) geven een bruikbaar overzicht van het beschikbaar historisch materiaal voor de heide in Limburg. Joël Burny geeft een landschapsecologische beschrijving van de Limburgse Kempen, gebaseerd op interviews met oude bewoners (1999).

Oude gegevens over de flora van de Limburgse heidegebieden zijn terug te vinden in "Podrome de la flore Belge" uit 1899. (De Wildeman en Crepin, 1884). Voor avifaunische gegevens zijn naast de broedvogelatlassen van Limburg (Gabriëls, 1985 en Gabriëls et al, 1994) de volgende bronnen beschikbaar: Bamps en Geraets (1898), Segers (1948) en Landewald Janssen (1958).

Geografische referentiebeelden zijn terug te vinden in de grote heidegebieden elders in Europa, die eveneens tot de heidegebieden van de sub-atlantische regio, behoren: Hoge Veluwe (Nederland), Lüneberg heide (Noordwest Duitsland) en Zuid-Jutland. Wat plantensoorten betreft zijn er in onze streken weinig soorten die hier hun optimum kennen. De gemeenschappen van de natte heide met Gewone dophei als dominant soort hebben hier wel hun zwaartepunt (De Blust, 2000).

Landschappelijke evolutie.

Het merendeel van de heide is door toedoen van de mens ontstaan uit het oorspronkelijk bos. Op de Ferrariskaart (1771-1778) strekt de heide zich uit over nagenoeg het hele Kempisch plateau tot en met het Terras van Eisden - Lanklaar.

Dit landschapsbeeld veranderde drastisch in de eerste helft van de 19e eeuw. Uit de Vandermaelenkaart (circa 1850) blijkt dat grote gedeelten bos te Gerstenbos, Reinkensheide en Platte Lindenberg reeds aangeplant waren. Ook langs de gemeentegrenzen van Maasmechelen werden grootschalige bebossingen uitgevoerd: de bossen van Heiwijck op de rand van Maasmechelen met Zutendaal, het Pietersembos op de rand van Lanaken met Maasmechelen.

Ter hoogte van de Ziepbeek en de Asbeek is nog in grote mate een historisch netwerk van waterbouwkundige werken aanwezig. Dit bestaat uit wallen, dijken, grachten, verschillende kunstmatige beek- en waterlopen voor watervoorziening van visvijvers en spaarvijvers voor watermolens. Dammen, sluisjes en verbindingsslootjes maken de instelling van het waterpeil mogelijk. Uit de Vandermaelenkaart blijkt dat de huidige vijvers nog slechts een fractie vormen van het vroegere aantal vijvers. De meeste vijvers werden niet meer onderhouden en evolueerden naar bos.

Een gevolg van de mijnbouw was dat het Hoogterras voor een groot deel beplant werd met naaldbout (grove den, later Corsicaanse den). Enkele enclaves met Wintereik en Zomereik komen nog voor op het Hoog- en het Middenteras. Door de bosuitbreiding komen de grote heidevelden begin deze eeuw geïsoleerd te liggen. Grote stukken van de Mechelse heide en de vallei van de Ziepbeek blijven echter behouden.

Een aantal grote branden (1976 en 1996) brengen zware schade toe aan de uitgestrekte naaldboutaanplanten en de resterende heidevelden. De niet-beheerde heideterreinen verbossen spontaan met gemengde loof- en naaldbossen.

De grootschalige grind- en witzandgroeves vanaf de tweede helft van de 20e eeuw hebben een grote impact op het landschap van het Kempisch plateau.

7 Sectoraal beleid en trends

Het sectorale luik van dit achtergronddocument bevat informatie over de aanwezigheid, de visie, de belangen en de toekomst van een aantal sectoren aanwezig in het natuurrichtplangebied.

7.1 Sector LANDBOUW

Ten einde een inschatting te kunnen maken van de gevolgen van de maatregelen en instrumenten uit het natuurrichtplan "Hoge Kempen" is, in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos door de Vlaamse Landmaatschappij een landbouweconomische studie gemaakt, op basis van de gegevens van 2003 (VLM, 2005). Deze studie omvat een inventaris van de aanwezige landbouw aan de hand van enkele juridische, fysische en landbouwsociologische kenmerken. Nadien werden de percelen gegroepeerd in clusters en werd aan elke cluster een landbouwkundige waarde toegekend.

Gelet op de geheimhoudingsplicht inzake de persoonsgebonden informatie van de mestbankgegevens wordt concrete informatie met betrekking tot bedrijfszetels en individuen niet opgenomen in dit achtergronddocument.

Huidige status

Slechts 5.7% (461,8 ha) van de totale oppervlakte van het natuurrichtplangebied is in geregistreerd landbouwgebruik. De 191 percelen behoren aan 68 bedrijven. 14 van de bedrijfzetels liggen op < 50 meter van het NRP-gebied, 4 van deze liggen in het natuurrichtplangebied.

Landbouwkundige aspecten

Bodemgeschiktheid voor landbouw

Meer dan 70% van de gronden in landbouwgebruik is geschikt of zeer geschikt voor landbouw. Het betreft voornamelijk de iets zwaardere gronden in het noorden en het zuiden van het natuurrichtplangebied. Ze blijken vooral geschikt voor glasteelt en boomkweek.

Teelten

42% is wordt gebruikt als grasland. Maïsteelt komt op de tweede plaats op 1/3 van het areaal. De overige oppervlakte wordt voornamelijk gebruikt voor de teelt van granen.

Bemestingsnormen

Op 1/3 van de gronden geldt de algemene bemestingsnorm. Op 76 ha is nulbemesting van toepassing. Op de overige percelen is de norm water van kracht of werd ontheffing van nulbemesting verkregen.

Bedrijfsgebonden aspecten

Productieomvang

Er zijn 67 bedrijven, die gronden hebben in het natuurrichtplangebied. 37 van deze bedrijven zijn groot tot vrij groot, ze gebruiken driekwart van de landbouwoppervlakte.

Bedrijfstypes

In aantal zijn het vooral melkveebedrijven. In oppervlakte zijn het akkerbouw-, paarden- en pluimveebedrijven. 1 pluimveebedrijf heeft 135 ha (= 1/3) van de oppervlakte in gebruik, maar grote oppervlakte zijn momenteel niet meer in landbouwgebruik, omwille van afspraken met de grindsector en het Agentschap voor Natuur en Bos. Twee sierteelt- en boomkwekerijen nemen een behoorlijk oppervlakte in, maar in feite wordt op deze gronden gras en maïs geteeld.

Leeftijd bedrijfsleiders en vermoedelijke uitbollingsgraad.

De gemiddelde leeftijd van de bedrijfsleiders, 53 jaar, ligt hoger dan het gemiddelde in Vlaanderen en het aantal uitbollende bedrijfsleiders bedraagt 13, samen hebben ze 47.6 ha in het natuurrichtplangebied in gebruik.

Ruwvoederbalans

De meerderheid van de bedrijven hebben een ruwvoederoverschot.

Mestbalans

Slechts 10 bedrijven hebben te kampen met mestoverschot. 13 zijn in evenwicht, 44 hebben bnoeg ruimte voor bijkomende mestafzet.

Oppervlakte in natuurrichtplangebied

Wat belangrijk is om te weten is dat 54 van 67 bedrijven voor minder dan 25% gelegen zijn in het natuurrichtplangebied. 7 bedrijven liggen voor meer dan 50% in het NRP-gebied, waarvan 3 bedrijven (paardenstoeterij, sierteeltbedrijf en een klein pluimveebedrijf) volledig.

Beheersovereenkomsten

In het natuurrichtplangebied hebben 10 landbouwers voor 41 percelen met een oppervlakte van 126,3 ha een beheersovereenkomst afgesloten. 39 beheersovereenkomst water en 2 beheersovereenkomst natuur. Met 4 landbouwers werden samen 10 beheersovereenkomsten voor de aanleg en onderhoud van kleine landschapselementen voor een totale lengte van 3,3 km afgesloten.

Waardering

Om de verschillende delen van het studiegebied te differentiëren naar landbouwkundige waarde werden de landbouwpercelen gegroepeerd in clusters. De waarde is gebaseerd op enkele perceels- en bedrijfsgebonden kenmerken.

Volgende clusters werden onderscheiden:

percelen gelegen buiten VEN (in Lanaken): hiertoe behoren de paardenstoeterij en de kinderboerderij. Deze cluster heeft een hoge landbouwkundige waarde, omdat de percelen kortbij de bedrijfszetel liggen (huiskavel) en grote aaneengesloten blokken vormen, met een goede bodemgeschiktheid. Voor bijna alle percelen zijn beheersovereenkomsten water afgesloten.

percelen in VEN (Maasmechelen): omvat 5 bedrijven met grote percelen en een oppervlakte van meer dan 100 ha, waarvan $\frac{1}{4}$ ondertussen geen landbouwgebruik meer kent. Wat betreft perceelafhankelijke kenmerken scoren deze percelen laag, omdat de bodemgeschiktheid laag is en er hoofdzakelijk een nulbemesting geldt. Wat betreft bedrijfsafhankelijke kenmerken scoren deze bedrijven hoog, omwille van de grootte van de percelen en de productieomvang van de bedrijven.

percelen in VEN en met een hoge natuurpotentie (Maasmechelen): deze cluster is vergelijkbaar met de voorgaande. Slechts 5 bedrijven die meer dan 150 ha beheren. Deze cluster scoort hoog omwille van de bedrijfsonafhankelijke kenmerken zijnde grote percelen, goede bodemgeschiktheid, de algemene bemestingsnorm, maar laag omwille van de bedrijfsafhankelijke kenmerken zoals percelen ver van bedrijfszetel en uitbollende bedrijfsleider

Percelen gelegen N-gebied langs de Zuid-Willemsvaart: deze cluster heeft de laagste waardering omwille van matige bodemgeschiktheid, beperkingen op de bemestingsnormen en kleine percelen. Ze maken ook slechts een klein deel uit van de totale bedrijfsoppervlakte

Percelen gelegen buiten VEN (Dilsen-Stokkem): op één na laagste score omwille van bemestingsbeperkingen en kleine percelen. Bedrijfsafhankelijke kenmerken scoren laag omwille van uitbollingsgraad en mestoverschot.

Percelen buiten VEN (sterk versnipperde percelen tussen Dorne en As): deze cluster omvat het grootste aantal bedrijven en percelen. De bodemgeschiktheid is goed en de meeste bedrijven zijn maar voor een beperkt deel gelegen in natuurrichtplangebied. Zes bedrijven hebben een uitbollende bedrijfsleider.

Trends

Binnen de perimeter van het Nationaal Park is het beleid gericht op de uitdoving van intensieve landbouwactiviteiten. De opkoop van en de uitdoving van landbouwactiviteiten op de gemeentegronden is geregeld in een protocol tussen de gemeente, de Minister bevoegd voor Leefmilieu, Sibelco en het Regionaal Landschap Kempen en Maasland. Ondertussen lopen de onderhandelingen met bepaalde landbouwers - wat betreft de percelen "Achter de Berg" - om te komen tot een meer natuurgericht agrarisch beheer. Voor andere percelen, ter hoogte van de Kikbeekvallei, zijn reeds afspraken gemaakt.

Een aantal landbouwpercelen is opgekocht in het kader van de natuurcompensatie ten gevolge van de uitbreiding van de grinduitbating en de zandwinning. De landbouwpercelen ten zuiden en ten oosten van de LBU-groeven zullen na ontginning worden ingericht volgens de streefbeelden in de stedenbouwkundige voorschriften van het RUP dat daarvoor is opgemaakt. Andere percelen zijn gekocht en zullen worden bebost

Wat betreft de percelen buiten de perimeter van het Nationaal Park (meestal buiten VEN of SBZ), zal de visie van het natuurrichtplan streefbeelden voorstellen die op vrijwillige basis door landbouwers kunnen worden gerealiseerd. Dit lijkt ons zeer realistisch omdat de meeste percelen slechts een klein deel uitmaken van de totale bedrijfsoppervlakte en er zijn verschillende uitbollende boeren.

7.2 Sector ONTGINNING DELFSTOFFEN

Huidige status

Grinddecreet

De winning van grind in de alluviale vlakte van de Maas en op het Kempisch Plateau wordt geregeld via het Grinddecreet . Door het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering dd. 20 juli 1994 werd dit decreet operationeel. Grindwinning was voorzien tot 2006, maar gezien de vooropgestelde quota niet werden behaald werden bijkomende ontginningsterreinen (Mechelse Heide Noord en Zuid) en tijd (tot en met 2008) gevraagd. Een wijziging van het Grinddecreet was nodig om na 2006 grindwinning mogelijk te maken. Deze wijziging werd door de Vlaamse Regering goedgekeurd op 18 juli 2003 samen met een voorstel voor natuurcompensatiegebieden. Dit voorstel werd enigszins bijgestuurd naar aanleiding van een passende beoordeling – goedgekeurd op 26 maart 2004 - van de mogelijke effecten op de speciale beschermingszones.

Om te kunnen ontgrinden moeten in eerste instantie de gewestplannen worden gewijzigd en grindwinningsgebieden, uitbreidingsgebieden, reservegebieden en hun nabestemmingen evenals bijkomende natuurcompensatiegebieden worden aangeduid. Dit betekent dat een gewestelijk RUP en een herstructureringsplan moeten worden opgemaakt, waarbij rekening wordt gehouden met de structuurvisie (richtplan, structuurkader en actieplan) die wordt opgemaakt door het herstructureringscomité. Dit comité is verantwoordelijk voor het uitvoeren van alle infrastructuur en inrichtingswerken na het afwerken met inbegrip van alle maatregelen ter realisatie van de nabestemming.

Er is een MER-studie voor de "grinduitbreiding te As en Maasmechelen" opgemaakt en goedgekeurd dd. 17/04/2005. Daaropvolgend heeft de Vlaamse Regering op 15 juli 2005 het gewestelijk RUP "Berggrindontginning Kempens Plateau" definitief vastgesteld, hierbij werden drie bijkomende ontginningsgebieden G1, G2 en G3 vastgelegd. In de stedenbouwkundige voorschriften van het RUP is bepaald dat bij de vergunningsaanvraag een inrichtingsrapport moet gevoegd dat, aangeeft hoe de ruimtelijke, landschapecologische impact van ontginning op het gebied en de omgeving geminimaliseerd wordt, evenals de fasering van de werken en de eindafwerking in functie van de eindbestemming. Onder andere het Agentschap voor Natuur en Bos gaf advies wat betreft de eindafwerking van de groeves rekening houdend met de habitatvereisten van de habitats en soorten in de speciale beschermingszones.

Belangrijke uitgangspunten en randvoorwaarden voor invulling van de nabestemming waren:

een gesloten grondbalans op niveau van het globale plan

streven naar voedselarme situaties

streven naar openheid, slechts beperkt bosontwikkeling (met uitzondering van G2

voldoende mogelijkheid bieden aan natuurlijke dynamiek

eerdere protocolafspraken waarin is afgesproken dat de eindtoestand na volledige exploitatie zal bestaan uit 1/3 natuurinrichting in de droge sfeer, 1/3 in plas-dras sfeer (0-4 m) en maximaal 1/3 als een diepe waterplas (> 4m). Deze regel werd enigszins geherformuleerd: mits versnelde omvorming tot natuur van een zuidelijke gelegen akkerrand (ca 27 ha) kan de maximale oppervlakte van de diepe plas (>4m) na zandwinning maximaal 87 ha beslaan.

creatie van een open corridor tussen de geherstructureerde LBU-groeve en het Kolenspoor ten behoeve van de migratie van bepaalde fauna-elementen.

De milieuvergunningen werden aangevraagd door de grindexploitanten zijnde Limburgse Berggrinduitbating NV, Algri NV en Kiezelgroeve Varenberg NV. De stedenbouwkundige vergunningsaanvraag voor het grinduitbreidingsgebied G1 is ingediend bij de Gewestelijke Stedenbouwkundig Ambtenaar.

Oppervlaktestoffendecreet

Respectievelijk op 4 april 2003 en 26 maart 2004 werden het decreet betreffende de oppervlaktedelfstoffen en het Besluit van de Vlaamse Regering houdende regels tot uitvoering van het oppervlaktedelfstoffendecreet door de Vlaamse Regering goedgekeurd (B.S. 25 augustus 2003). Dit decreet laat toe:

de grondstoffenbehoefteplanning te structureren,

de afdwingbaarheid van een optimale ontginning binnen de ontginningsgebieden mogelijk te maken,

het gebruik van secundaire delfstoffen en alternatieve materialen te bevorderen,

de milieuhygiënische kwaliteit van de delfstoffen te garanderen en

de realisatie van de nabestemming te vergemakkelijken, omdat financiële zekerheden hiervoor moeten worden gesteld. De eindafwerking wordt bepaald in plannen van aanleg, RUP's en andere wetgeving en vergunningen.

De winning en het gebruik van oppervlaktedelfstoffen dienen op een duurzame wijze te gebeuren.

Ten behoeve van de industriezandontginning in de groeves Mechelse Heide Zuid (MHZ) en Berg/Salamander, de verplaatsing van de verwerkingsfabriek van groeve Berg naar groeve MHZ, de bouw en exploitatie van ondergrondse leidingen en boosterstations en de ontwikkeling van een meest milieuvriendelijk herstructureringsplan voor de zandgroeve MHZ is in opdracht van de initiatiefnemer, SCR Sibelco, een MER opgemaakt en afgewerkt in juli 2005.

7.3 Sector MOBILITEIT EN INFRASTRUCTUUR

Huidige status

Versnippering

Het natuurrichtplangebied wordt op verschillende plaatsen doorsneden door belangrijke infrastructuur, zoals:

N771, N75, N763, E314, N78

Weg naar As, Weg naar Heiwijck, Weg naar Zutendaal, Daalbroekstraat

het Kolenspoor en

de Zuid-Willemsvaart

Deze lijnvormige elementen vormen in mindere of meerdere mate een belangrijke barrière voor landdieren, zoals Heikikker, Gladde slang, Rugstreeppad en Boommarter. Voor sommige soorten zijn deze onoverkomelijk, waardoor deze infrastructuur populaties definitief isoleert. Wanneer de populatie onvoldoende groot is en/of het habitat te klein zijn dergelijke populaties met uitsterven bedreigd. Andere soorten kunnen de barrières nemen, maar worden dan vaak verkeersslachtoffer.

Ontsnipering

De Vlaamse overheid maakt financiële middelen vrij om bepaalde wegen- en andere infrastructuur te ontsnipperen. Dit wil zeggen dat er voorzieningen worden getroffen, waardoor de barrière op bepaalde plaatsen gekruist kan worden.

Hieronder de gekende en geplande maatregelen met betrekking tot de ontsnippering en landschappelijk inkleding van een aantal auto- en gewestwegen binnen het natuurrichtplangebied.

E314

De E314 werd al ontsnipperd door:

- de aanleg van een wildraster en instapplaatsen voor reewild tussen de oprittencomplexen 32 en 33
- de omvorming van de brug van de N730 tot een ecoveloduct, waarbij de N730 van As naar Zutendaal volledig is afgesloten voor gemotoriseerd verkeer
- de bouw van een ecoduct tussen de Kikbeekvallei en de Mechelse Heide

N75

Voor deze gewestweg (primaire weg II, ontsluiting E314), tussen het kruispunt van N744 en de Wiemesmeerstraat te Genk en de N78 (Rijksweg) te Dilsen-Stokkem werd een streefbeeld opgemaakt (Technum, 2003-2005 in opdracht van AWV) met onder andere de bedoeling de verkeersfunctie van de weg beter in te passen in de landschappelijke en ecologische context.. De optimalisatie en beveiliging van de functionele en toeristisch-recreatieve fietsinfrastructuur zal enerzijds bijdragen tot een verhoging van de beleving in dit groene landschap, maar anderzijds betekent de verlegging van het huidige fietspad naast de N75 dat bijkomende parallelle assen ontstaan en dat plaatselijk habitats verdwijnen.

De N75 is een belangrijke barrière in de noord-zuid migratie van landdieren. In het streefbeeld werden dan ook terecht enkele ontsnipperingsmaatregelen voorgesteld:

- wildloopstroken in fietstunnels, zoals ter hoogte van Oleinderheide
- kleinere wildtunnels op regelmatige afstanden onder de N75 en een wildkering tegen de bosrand over de hele lengte om kleinere diersoorten te beletten de weg over te steken
- migratiebevorderende maatregelen, zoals:
- een kleine nieuwe koker, langs de bestaande brug over het Kolenspoor
- ter hoogte van het kanaalviaduct langs de Zuid-Willemsvaart
- een ecoduct met fietsvoetgangersverbinding ter hoogte van de dwarsende GR-route op de steilrand van het Kempisch Plateau

Vooraf deze laatste is essentieel om populaties ten noorden en ten zuiden van de N75 weer met elkaar in contact te brengen en verspreiding van de soorten mogelijk te maken.

Wat betreft de landschappelijke inkleding van de N75 wordt gedacht aan een versmalling van de wegbreedte, door een verbreding van de middenbermen, tot het verkeerskundig strikt noodzakelijke. Ter hoogte van de bossen wordt een bomerrij op de middenberm voorzien. In de open landschappen worden grazige, heischrale bermen voorzien.

Teneinde de lichthinder tot een minimum te beperken zijn volgende richtlijnen van toepassing:

Geen verlichting op wegsegmenten in het Nationaal Park, met uitzondering van in een zone van 200m voor knooppunten (op- en afritten)

Tunnelverlichting met warmwitte lichtbronnen, 's nachts gedoofd.

Implementatie van een lichtbeheerssysteem om op bepaalde tijdstippen de openbare verlichting te doven of een verminderde lichtstroom aan te bieden

Klemtoonverlichting in woonsegmenten en/of bedrijfsgebouwen binden van boven naar beneden.

Geen verlichte reclamepanelen langs het ganse tracé

De Heiwijkweg zal worden afgesloten voor gemotoriseerd verkeer en versmald tot een fietspad.

Trends

Bij de aanleg van infrastructuur wordt door de bevoegde administraties meer aandacht besteed aan mogelijke ontsnipperingmaatregelen.

7.4 Sector BOSBOUW

Historische evolutie

Het IBW heeft met behulp van historische kaarten de bebossing tijdens verschillende perioden in kaart gebracht: op de Ferrariskaart (1776), op de Vandermaelenkaart (1865), in de periode 1909-1940 (topografische kaarten reeks C, ongeveer 1920) en de huidige bebossing volgens de boskartering van het Vlaamse gewest. In tegenstelling tot het grootste deel van de Kempen, bleven hier een vrij groot aantal bossen bewaard in de 18e en 19e eeuw:

Het Pietersheimbos is voor een groot deel permanent bebost sedert 1775. In de ruimte omgeving van de Ziepbeek liggen nog enkele oude boskernen (Molenberg, Langenberg en Onder de Berg);

Het complex van Mechels Bos-Lanklaarderbos- Dilsenerbos en Platte Lindeberg was bebost rond 1775. Op de Vandermaelenkaart waren al deze bossen geroid maar op de kaart van 1926 was dit gebied opnieuw bebost.

In de eerste helft van de 19e eeuw begon men met grootschalige bebossingen van de 'woeste heidegronden'. Aangezien de heide nog steeds een economische betekenis had, legde men de bosaanplanten aan langs de gemeentegrenzen op een zo groot mogelijke afstand van de woonkernen. Het Heiwijkbos en een deel van het Pietersembos dateren van deze periode.

Huidige situatie

Uit gegevens van de boskartering blijkt, dat het grootste deel van de bosbestanden in het natuurrichtplangebied en de omgeving bestaat uit naalduhoutaanplanten, die zijn aangelegd om aan de vraag uit de mijnbouw te voorzien. Na de sluiting van de mijnen is de houtproductie sterk verminderd zodat er weinig jonge naalduhoutaanplanten voorkomen. Sindsdien evolueert de structuur van de meeste bossen gunstig en ontwikkelt zich op veel plaatsen een inheemse kruid- en struiklaag van het Eikenberkenbostype. De aanplanten met Corsicaanse den daarentegen hebben nog steeds een gesloten structuur en een geringe biologische waarde. Geleidelijk worden deze bestanden omgevormd naar loofhout. Exoten zoals Amerikaanse Vogelkers en in mindere mate Amerikaanse Eik hypothekeren op veel plaatsen de natuurlijke verjonging met inheems loofhout. De exoten dienen bestreden te worden waar de natuurlijke verjonging in het gedrang komt. In het huidige bosbeheer wordt hiermee rekening gehouden.

Het bosbeheer legt nadruk op de multifunctionaliteit van de bossen. De naalduhoutaanplanten die vroeger hoofdzakelijk een economische functie hadden, krijgen nu een multifunctioneel beheer, waar naast houtproductie ook aandacht is voor de recreatieve functie en de natuurfunctie.

Trends

De toepassing van de ecologische beheersvisie van het Agentschap voor Natuur en Bos zal leiden tot een omvorming naar gemengde bossen met een verhoging van de ecologische functie.

Momenteel zijn verschillende uitgebreide beheersplannen voor bossen van openbare besturen privé-eigenaars uit de bosgroep Hoge Kempen in opmaak. Het is de bedoeling dat de visie van het natuurrichtplan wordt overgenomen en vertaald in beheersmaatregelen. De uitvoering van deze bosbeheersplannen zal hiermee wellicht dé belangrijkste bijdrage leveren aan de realisatie van de streefbeelden uit het natuurrichtplan.

Het beleid is erop gericht om het bosareaal in Vlaanderen te doen toenemen. Toename van bos in dit natuurrichtplangebied is mogelijk ter hoogte van de landbouwgronden die zijn onttrokken ten gevolge van de grindontginning en op bepaalde delen in de groeves.

7.5 Sector JACHT

Huidige status

Het jachtrecht op de bossen in het natuurrichtplangebied wordt minimaal verpacht zodat er relatief beperkt jacht plaatsvindt. Er zijn 4 wildbeheerseenheden actief, waarvan de WBE Capreolus en Bosbeekvallei de grootste oppervlakte beheren.

Voorkomende jachtmethoden bij jacht, bijzondere jacht en bestrijding in dit plangebied: jacht voor de voet met het geweer (evt. gecombineerd met drijven zoals bij jacht op Haas) jacht van op hoogzit

Trend

Er is weinig wijziging van de huidige jachtactiviteit te verwachten. Indien een te hoge wilddruk de spontane bosverjonging hypothekeert kan een ecologisch verantwoorde beheersjacht aangewezen zijn.

Het natuurstreefbeeld streeft naar een maximale beperking van de jachtactiviteiten in de rust- en verstoringsgevoelige zones. Dit betekent dat op termijn in bepaalde zones mogelijk voorwaarden zullen worden opgelegd.

7.6 Sector VISSERIJ

Huidige status

Er komt geen aquacultuur, noch beroepsbinnenvisserij voor in het natuurrichtplangebied. De hengelsport is hiermee het enige gebruik uit deze sector.

Het enige openbare viswater of water, waar de wet op de riviervisserij van 1 juli 1954 van toepassing is, in het natuurrichtplangebied is de Zuid-Willemsvaart.

Privé visvijvers liggen allemaal buiten het NRP-toepassingsgebied.

Het visrecht op de bevaarbare waterlopen hoort toe aan de Staat. Iedereen met een geldig visverlof mag er vissen mits de wetgeving op de riviervisserij wordt gerespecteerd. Wat de onbevaarbare waterlopen in het gebied betreft, hoort het visrecht toe aan de eigenaar van de oever.

De visuitzettingen op de openbare wateren worden door de visserijcommissies gemotiveerd via planmatig visstandbeheer. Ieder jaar wordt een bepotingsplan voor het volgende jaar opgesteld op basis van visstandgegevens en hengelvangstgegevens. Dit gebeurt in overleg met het INBO en lokale hengelaars. Algemeen kan gesteld worden dat er geen vis wordt uitgezet als er voldoende gevangen wordt.

Trend

Er zijn voorlopig geen aanwijzingen dat de huidige activiteit sterk gaat veranderen.

7.7 Sector RECREATIE en TOERISME

Huidige status

Het grootschalig en gevarieerde bos- en heidelandschap heeft een belangrijke recreatieve functie. Dit dan ook één van de aanleidingen geweest om dit gebied als eerste Nationaal Park in Vlaanderen af te bakenen. Door de oprichting van een Nationaal Park Hoge Kempen wenst men natuurgerichte recreatie in het gebied verder te stimuleren en een belangrijke impuls te geven aan de toeristische ontwikkeling van het omliggende gebied. Hierbij wordt een evenwicht gezocht tussen natuurbehoud en recreatief medegebruik. Een visie op de toegankelijkheid wordt verder ontwikkeld in nauwe samenwerking met de beheerders van het gebied, zijnde de Vlaamse overheid, de gemeentebesturen, Toerisme Limburg en de sectoren.

Er zijn 6 toegangspoorten tot het Nationaal Park voorzien. De voornaamste is de mijnsite van Eisden. De secundaire poorten zijn: het oude station van As, de Kattevennen in Genk, de Lieteberg in Zutendaal, Pietersheim in Lanaken en de Salamander in Maasmechelen. Deze liggen, op het Pietersheim en de mijnsite van Eisden na, allemaal buiten het natuurrichtplangebied.

Het fiets- en wandelaanbod zijn bijgestuurd en volledig uitgewerkt binnen het Nationaal Park. Er zijn rangers opgeleid die recreanten en toeristen door het gebied gidsen. Er wordt momenteel gewerkt aan de realisatie van het ruiter- en mennerpadennetwerk.

Er is één permanente mountainbikeroute en er zijn 3 semi-permanente routes. De laatste mountainbike routes zijn problematisch omdat ze vooral langs de steilrand lopen terwijl het een verstoringsgevoelige zone is.

De spoorweg tussen As en Eisden heeft een toeristische functie en is in die hoedanigheid weinig verstorend.

De activiteiten op het motorcircuit Duivelsberg vormen een belangrijke bron van rustverstoring. Deze activiteit is juridisch niet zonevreemd, maar ruimtelijk past deze activiteit helemaal niet in dit landschap. In het masterplan voor de ontwikkeling van het Nationaal Park is dan ook voorzien dat deze activiteit uitdovend is en/of geherlocaliseerd moet worden.

In het natuurrichtgebied liggen 2 zones met weekendverblijven: een eerste zone in het Stockheimerbos ten westen van het Heuvelsven en een tweede zone in het Lanklaarderbos. Ondertussen zijn de meeste van deze weekendverblijven permanent bewoond. Deze zonevreemde bebouwing is een ruimtelijk knelpunt.

Rondom het natuurrichtplangebied liggen een groot aantal kleinere en grotere recreatiegebieden:

- Mijnsite van Eisden met Maasmechelen Village
- Kikmolenvijver en camping
- Zonnevijver te Rekem
- Bungalowpark en camping aan Sparrendal
- Recreatiezone met verblijfsaccommodatie rond het Heuvelsven
- Verschillende campings in As, Zutendaal en Lanaken

Trends

De ontwikkeling van de toegangspoorten en het volledige routenetwerk zal een groter stroom recreanten en toeristen met zich meebrengen, met daaraan gekoppeld ook een economische bloei van de horeca en verblijfssector.

In het natuurrichtplan moet een verstoringsgevoeligheidskaart aantonen welke gebieden zeer kwetsbaar zijn voor verstoring. Deze gebieden moeten gevrijwaard worden van verstoring.

8 Bibliografie

Envico, 1999, Vegetatiekartering van het Breedven en het Ven Onder de Berg – Een ecohydrologische analyse – rapport versie 2.

Allemeersch, L., Geusens, J., Stevens, J, Raskin, L. (1988) Heide in Limburg

Anselin, A en Kuijken, E., (1995) Speciale beschermingszones voor het Vlaams Gewest in uitvoering van de habitatrichtlijn 92/43/EEG.

Anselin, A., Declerck, K., Paelinckx, D., Martens, E., (2000) Voorstel en beknopte motivatie tot aanvulling en aanpassing van de "Speciale beschermingszones" in Vlaanderen, in uitvoering van de Europese Richtlijn 92/43/EEG (Habitatrichtlijn)

Bal, D., Beije, H.M., Hoozeveld, Y.R., Jansen, S.R.J. & van der Reest, V. (1995) Handboek natuurdoeltypen in Nederland. Rapport nr 11, Informatie en kenniscentrum Natuurbeheer (IKC-natuurbeheer)

Bauwens, D.; Claus, K. (1996). Verspreiding van amfibieën en reptielen in Vlaanderen, Instituut voor Natuurbehoud

Bauwens, D, Maes, D., De Knijf, G en Anselin, A. (2001) Criteria voor het aanwijzen van prioritaire soorten voor het natuurbehoud in Limburg, Rapport IN.A.2001.79

Berten, R., De Ridder, F. en Ide, G., (1995) De vergrassing van de heide in het Hageven, de rol van zware metalen, LIKONA, Jaarboek 1994, p. 16-23

Berten, R., De Ridder, F. (1996) De flora in loofbossen in Limburg, LIKONA, Jaarboek 1996, p. 45-55

Burny J. (1999) Bijdrage tot de historische ecologie van de Limburgse Kempen (1910-1950), Natuurhistorisch genootschap Limburg

De Coster, D. , De Smedt, P. (1986) Kwetsbaarheidskaart van het grondwater in Limburg, Ministerie van de Vlaamse gemeenschap

De Blust G. (2000) Limburgse heidegebieden in Vlaamse en Europese context. "Toekomst voor de heide in Limburg?" Studiedag AMINAL-afdeling Natuur

De Keersmaecker L., Rogiers N., De Vos B., 2001. Ecosysteemvisie Bos Vlaanderen, Ruimtelijke uitwerking van de natuurlijke bostypes op basis van bodemgroeperingseenheden en historische boskaarten. Eindverslag van project VLINA C97/06, studie uitgevoerd voor rekening van de Vlaamse Gemeenschap binnen het kader van het Vlaams Impulsprogramma Natuurontwikkeling in opdracht van de Vlaamse minister bevoegd voor natuurbehoud .

De Knijf, G & Anselin, A. (1996). Een gedocumenteerde rode lijst van de libellen van Vlaanderen. Mededelingen van het instituut voor natuurbehoud, 4, 1-90

Denys, L., Moons, V.; Veraart, B. (2000) Vlaams Impulsprogramma Natuurontwikkeling: ecologische typologie en onderzoek naar een geïntegreerde evaluatiemethode voor stilstaande wateren op regionale schaal: hoekstenen voor ontwikkeling, herstel en opvolging van natuurwaarden: VLINA 97/02: deel I, UIA-IN-VMM

Denys, L., Moons, V.; Veraart, B. (2000), Vlaams Impulsprogramma Natuurontwikkeling: ecologische typologie en onderzoek naar een geïntegreerde evaluatiemethode voor stilstaande wateren op regionale schaal: hoekstenen voor ontwikkeling, herstel en opvolging van natuurwaarden: VLINA 97/02: deel II, UIA-IN-VMM

Europese Commissie- DG Milieu (2000). Beheer van "Natura 2000"- gebieden – De bepalingen van artikel 6 van de habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG), Europese Commissie

Eurosense (1998). Vegetatie en evolutiekartering van staatsnatuurreservaat "Mechelse Heide en omgeving", AMINAL afdeling Natuur, NR.NA/LIMB/97/02

Gabriëls, J, Stevens, J, Van Sanden, P.(1994) Broedvogelatlas van Limburg, Veranderingen in aantallen en verspreiding na 1985, Hasselt, Provincie Limburg

Gabriëls, J., Gabriëls, P., Sauwens, K. en Vanderydt, C. (2000) Brilgrasmus *Sylvia c. conspicillata* voor het eerst in België (Maasmechelen, Limburg) in 1999, Oriolus 66 (4), 2000

Heirman, J.; Paelinckx, D. (1998) Biologische waarderingskaart van het Vlaamse Gewest. Sleutel voor fyto-sociologische en ecologische plaatsing van de karteringseenheden voor graslandvegetaties, I.N. rapport 98.06

Hermly, M. (1988) Natuurbeheer, Uitg. Marc van de Wiele, Brugge+

Hermly, M en Kuijken E. (1994) Tweede ontwerplijst van speciale beschermingszones voor het Vlaamse gewest, in uitvoering van habitatrichtlijn 92/43/EEG, Rapport IN 94.07

Instituut voor natuurbehoud (1999). Natuurrapport 1999. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid, Instituut voor natuurbehoud

Kalkhoven, J.T.R., van Apeldoorn, R.C. & Foppen, R.B.P. (1995) Fauna en natuurdoeltypen; minimumoppervlakte voor kernpopulaties van doelsoorten zoogdieren en vogels. IBN-rapport 193. Instituut voor Bos en Natuuronderzoek, Wageningen

LIKONA jaarboek (2005): Themanummer Hoge Kempen.

Martens, K., Paelinckx, D. & Kuijken, E. (1997) Een kritische evaluatie van de MAP-bemestingsnormering van de graslanden voor gebieden van de 'groep natuur' -, Instituut voor natuurbehoud, rapport IN97.25

Ministerie van landbouw, Natuurbeheer en Visserij (1991) Soortenbeschermingsplan Korhoen, Ministerie van landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Nederland

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (1998) Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AROHM, Afdeling Ruimtelijke Planning

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (2001), CD 'Speciale beschermingszones in Vlaanderen, in uitvoering van de Europese richtlijnen 92/43/EEG (Habitatrichtlijn) en 79/409/EEG (Vogelrichtlijn)'. Brussel, 2001

Maes, D. en Van Dyck, H. (1996) Een gedocumenteerde Rode Lijst van de dagvlinders in Vlaanderen, Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud, 1996, 1

Massart, J., (1926) Pour la protection de la nature en Belgique, Bruxelles
Regionaal Landschap Kempen en Maasland GNOP Dilsen-Stokkem

Roos, R., Bekker, R. en Hart, J. (2000) Het milieu van de natuur, Herkennen van verzuring, vermessing en verdroging van de natuur, Stichting Natuur en Milieu, Utrecht.

Monden S., Van Liefferinge C., Vandenaewelee I., Simoens I., Beyens J., Denayer B., Yseboodt R., Meire P. & De Charleroy D. Databank vismigratiekelpunten op prioritaire waterlopen in het Vlaamse Gewest. IBW-UIA databank, <http://vismigratie.instnat.be>

Seeuws P., Coeck J., Verheyen R.F. (1996) Ecologie van de beschermde rondbek- en vissoorten. Soortenbeschermingsplan voor de Beekprik. Instituut voor Natuurbehoud

Seeuws P., Coeck J., Verheyen R.F. (1998) Voorstel tot Afbakening van Waterlooptrajekten voor de Bescherming van de Beekprik (*Lampetra planeri*). Rapport IN.98.8.

Schops, I., (1999) Amfibiën en reptielen in Limburg, Verspreiding, bescherming en herkenning, LIKONA

Stieperaere en Fransen (1982) Standaardlijst van de Belgische vaatplanten, met aanduiding van hun zeldzaamheid en socio-ecologische groep.

Van Swaay, C.A.M., Warren, M.S & Grill, A.. (1997) Threatened butterflies in Europe. De vlinderstichting/British Butterfly Conversation, Wageningen/Wareham.

VMM (1999) Waterkwaliteit, lozingen in het afvalwater

Van de Genachte, G.(1999) Atlas van de relictten van de traditionele landschappen in de provincie Limburg, LISEC

Vandelannoote,A.;Yseboodt,R.;Coeck,J. et al.(1998) Atlas van de Vlaamse beek- en riviervissen, WELBijlagen

9 Bijlagen

Beckers Geert et al., 2006: Instandhoudingsdoelstellingen voor het Habitatrictlijngebied BE2200035 en Vogelrichtlijngebied BE2.7 "Mechelse Heide en Vallei van de Ziepbeek"